

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Význam smysluplného trávení volného času mládeže

Autor: Alena Kobíková

Vedoucí práce: Mgr. Radek Cvach

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Datum odevzdání: 31. 3. 2011

UNIVERSITY OF SOUTH BOHEMIA IN ČESKÉ BUDĚJOVICE
PEDAGOGICAL FACULTY

AND

UNIVERSITY OF ECONOMICS IN PRAGUE
FACULTY OF MANAGEMENT IN JINDŘICHŮV HRADEC

The importance of meaningful spending of teenagers' leisure time.

Author: Alena Kobíková

Supervisor of the thesis: Mgr. Radek Cvach

Study program: Specialization in Pedagogy

Specialization: Social Pedagogy

Date of delivery: 01/04/2011

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

31. 03. 2011

.....
Alena Kobíková

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce Mgr. Radku Cvachovi za odborné vedení bakalářské práce a cenné rady. Děkuji také pedagogickému sboru za ochotu a vstřícné jednání a respondentům, kteří se zúčastnili provedeného výzkumného šetření.

BIBLIOGRAFICKÁ IDENTIFIKACE

Název bakalářské práce: Význam smysluplného trávení volného času mládeže

Pracoviště: Katedra pedagogiky a psychologie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

Jméno a příjmení autora: Alena Kobíková

Studijní obor: Sociální pedagogika

Vedoucí práce: Mgr. Radek Cvach

Rok obhajoby: 2011

Klíčová slova:

Volný čas, výchova ve volném čase, volnočasové aktivity a nevhodné společenské chování.

Anotace:

Bakalářská práce „Význam smysluplného trávení volného času mládeže“ se vymezuje k problematice volného času jako k prostoru, který může přispět ke zdravému rozvoji osobnosti dospívajícího jedince. Práce je rozdělena na dvě části - teoretickou a praktickou.

Teoretická část na základě odborné literatury pojednává o možnostech využití volného času, a to jak ve smyslu pozitivním a přínosném, tak ve smyslu negativním s důrazem na vliv výchovy v prostředí rodiny, školy a dalších sociálních oblastí. Není opomíjen ani vliv vrstevníků či vrstevnické skupiny, v níž se jedinec pohybuje. Tyto aspekty významně určují kvalitu výběru volnočasových „aktivit“. V souvislosti s nevhodným trávením volného času pak závěr teoretické části shrnuje možné příčiny a následky v podobě společensky nevhodného chování.

Praktická část se pak v návaznosti na část teoretickou zaměřuje na zmapování trávení volného času mládeže se zřetelem na možné souvislosti chování dospívajících jedinců a utváření jejich systému životních hodnot.

BIBLIOGRAPHIC IDENTIFICATION

Title of the baccalaureate thesis: The importance of meaningful spending of teenagers' leisure time.

Place of work: Department of Pedagogy and Psychology of Pedagogical Faculty of the University of South Bohemia

Author's name and surname:

Specialization: Social pedagogy

Supervisor of the thesis:

Year of the thesis defense:

Crucial words:

leisure time, education in leisure time, leisure time activities and improper social conduct

Annotation

The baccalaureate thesis „The importance of a meaningful spending of teenagers' leisure time“ delimitates the leisure time as a space that can contribute to health development of personality of adolescent individuality. The thesis is divided into two parts: the theoretical one and the practical one. The theoretical part, on the base of specialized literature, deals with possibilities of use of free time, both in the positive, beneficial sense and negative sense with emphasis on influence on education in family ambience, school ambience and other social areas. Nor the influence of coevals or coeval groups in which the individuality gets around is omitted. These aspects determine significantly the quality of selection of leisure time „activities“. The conclusion of the theoretical part summarizes, regarding the improper spending of leisure time, potential reasons and symptoms of social improper conduct. The practical part, in relation with the theoretical part, focuses on monitoring of spending of teenagers' leisure time regarding potential connections in behavior of adolescent individualities and creating of their system of values.

Obsah

ÚVOD.....	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 VOLNÝ ČAS A MLÁDEŽ	10
1.1 Volný čas a jeho pojetí.....	10
1.1.1 Smysluplnost jednání ve vztahu k volnému času	11
1.2 Mládež – specifika období adolescence.....	12
1.2.1 Rozvoj identity jedince v souvislosti s volným časem.....	13
1.2.2 Rozvoj hodnotové orientace jedince	14
1.3 Přístup mládeže k volnému času	15
2 SUBJEKTY OVLIVŇUJÍCÍ KVALITU VOLNÉHO ČASU MLÁDEŽE	18
2.1 Vliv rodinné výchovy na kvalitu volného času mládeže	18
2.2 Vliv školy na volný čas mládeže	20
2.2.1 Školská a další zařízení pro výchovu mimo vyučování	21
2.2.2 Další subjekty pracující s mládeží	22
2.2.3 Zájmové činnosti a jejich funkce v době mimo vyučování.....	23
2.3 Vliv vrstevníků a vrstevnické skupiny.....	25
3 VOLNÝ ČAS A SPOLEČENSKY NEVHODNÉ CHOVÁNÍ	26
3.1 Možné příčiny společensky nevhodného chování.....	26
3.2 Možné projevy společensky nevhodného chování	28
II. PRAKTICKÁ ČÁST	31
4 CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	32
5 STANOVENÍ HYPOTÉZ A POPIS POUŽITÉ METODY VÝZKUMU	33
6 POPIS VÝZKUMNÉHO SOUBORU A PRŮBĚH ŠETŘENÍ.....	34
7 INTERPRETACE A VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	35
7.1 Vyhodnocení hypotéz - H1, H2, H3	35
7.1.1 Vyhodnocení hypotézy č. 1	35
7.1.2 Vyhodnocení hypotézy č. 2.....	39
7.1.3 Vyhodnocení hypotézy č. 3	44
7.2 Vyhodnocení hypotéz – H4, H5, H6, H7.....	50
7.2.1 Vyhodnocení hypotézy č. 4	53

7.2.2	Vyhodnocení hypotézy č. 5	58
7.2.3	Vyhodnocení hypotézy č. 6	62
7.2.4	Vyhodnocení hypotézy č. 7	67
ZÁVĚR.....		74
PŘEHLED CITOVANÉ A POUŽITÉ LITERATURY		77
SEZNAM PŘÍLOH		80

Úvod

Smysluplné naplňování volného času mládeže je v současné době tématem velmi aktuálním. Volný čas mládeže totiž může být významným prostorem pro formování zdravého sebevědomého jedince, který si váží sám sebe i okolní společnosti. Aktivita, kterým se mládež ve volném čase věnuje, mohou hrát důležitou roli nejen při formování jejich osobnosti, ale mohou se také stát významným činitelem prevence nevhodného společenského chování.

Téma smysluplného trávení volného času mládeže proto považuji za velmi podstatné a důležité. Podle mého názoru má významný vliv na rozvoj zdravé osobnosti a na kvalitu prožívání budoucího života jedince. Kvalitní naplňování volného času mládeže by proto mělo být snahou všech, kteří mohou ovlivňovat a usměrňovat jednání mládeže. Vliv na kvalitu trávení volného času mládeže má převážně výchovné působení rodičů, školy a školských zařízení, ale také prostředí, v němž jedinci vyrůstají a vrstevnická skupina, v níž se pohybují. Ti všichni mohou přispět ke kvalitnímu využití volného času jedince.

Věnovat pozornost významu volnočasových aktivit mládeže je velmi důležité. Ovlivňuje celkové prožívání života jedince a osobnost jako takovou. Volný čas má být tráven tak, aby nepřinášel negativa a úzkosti z nudy a nicnedělání, ale navozoval pocity životní radosti a štěstí. Každý mladý člověk by měl mít možnost poznat a pochopit, jak ke svému volnému času přistupovat smysluplně a jak jej kvalitně využívat. Je třeba ukázat mladému člověku možnosti vhodného trávení volného času. Tohoto úkolu by se měli ujmout především rodiče, jejichž přístup k výchově potomků je do značné míry rozhodující. Pokud tedy zafunguje optimální rodinné působení, můžeme se domnívat, že riziko následků v souvislosti s využíváním volného času bude minimální.

Naopak špatná výchova vedoucí k nevhodnému trávení volného času mládeže může mít mnoho následků a projevů společensky nepřijatelného chování. Dá se tedy s určitostí říci, že výchova a prostředí, ve kterém mladý člověk vyrůstá a žije, předurčuje jeho osobnost a následné prožívání života.

Teoretická část práce je věnována nastínění problematiky významu smysluplného trávení volného času mládeže. Jsou zde vysvětleny na základě odborné literatury jednotlivé pojmy - volný čas, výchova ve volném čase, volnočasové aktivity a nevhodné společenské chování. Pojednává o významu volného času mládeže při jeho kvalitním trávení a naopak o možných negativních dopadech v opačném případě. Nastiňuje subjekty, které mají

významný vliv na kvalitu volného času mládeže. V neposlední řadě stojí zmínka o možných negativních projevech při nevhodném trávení volného času v podobě nevhodného společenského chování a zároveň možné prevenci tohoto nevhodného chování.

Praktická část je pak o výsledcích výzkumného šetření zaměřeném na trávení volného času mládeže. Poukazuje na konkrétní volnočasové aktivity dospívajících jedinců. Zkoumá také negativní jevy, které se v důsledku nekvalitní náplně volného času mohou vyskytnout.

Tato práce nahlíží komplexně na význam trávení volného času mládeže. Zjišťuje konkrétní náplň volného času mladých lidí, jak je v souvislosti s tím ovlivněno jejich prožívání, jednání a také hodnotový systém. Smyslem této práce je zdůraznit skutečnost, že smysluplné naplňování volného času opravdu významně ovlivňuje osobnost člověka, jeho prožívání a také jednání vůči okolnímu světu.

I. Teoretická část

1 Volný čas a mládež

1.1 Volný čas a jeho pojetí

Pozitivní pojetí volného času:

Volný čas je v dnešní uspěchané době v podstatě vzácností. Většinou jej vnímáme v souvislosti s tím, že vlastně žádný nemáme. Přitom naplňovat svůj volný čas příjemnými aktivitami je tak důležité. Ve volném čase by si měl každý jedinec udělat prostor, v němž se bude věnovat činnostem, které ho baví, obohacují a přinášejí mu radost a chuť do života.

Volný čas je dobou, která člověku umožňuje svobodnou volbu činnosti. Činnosti, kterou vykonává dobrovolně a která přináší příjemné zážitky a pocit uspokojení. Volný čas však není nicnedělání, ba naopak, je to příležitost k činnosti jiného druhu, než je ta, která je pro nás povinná. Je to doba, která je jednak příležitostí k odpočinku a zábavě, ale také dává prostor k rozvíjení vlastní osobnosti (Hájek, Harmach, Hofbauer, 2004, s. 28).

Shodný pohled na volný čas má Hofbauer (2004, s. 13), v jeho pojetí je volný čas popisován jako prostor, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, které vyplývají z povinností běžného života. Je to činnost, kterou člověk vykonává dobrovolně a svobodně s jistým očekáváním a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení. Za hlavní funkce volného času je považován odpočinek, zábava a rozvoj osobnosti.

Další náhled na volný čas reprezentuje Kraus. Upozorňuje, že volný čas již nepředstavuje jen relaxaci a oddech, ale že je to mnohem složitější systém širokého dosahu. Zdůrazňuje, že je třeba vytvářet podmínky k určitým vhodným aktivitám ve volném čase a směřovat tak lidi k těmto aktivitám, jiné aktivity naopak utlumovat a tím snižovat pravděpodobnost nevhodného chování mládeže. Vytváření podmínek by mělo probíhat především v oblasti rozvoje tvůrčích kulturních a sportovních aktivit přinášejících pozitivní prožitky a utlumení konzumních aktivit (Kraus, Poláčková, 2001, s. 164).

Co vše může přinášet smysluplné trávení volného času? Dle Hájka je volný čas prostředkem rozvoje osobnosti, upevňování zdraví, je pojímán jako výzva a úkol osobnosti. Důležitá je aktivita jedince, překonávání pasivní konzumace, rozvoj tvořivosti a nápadů, orientace na sociální kontakt, společné prožívání volného času s rodinou a přáteli. Volný čas přináší zábavu, radost a požitky z činnosti, uvolnění, odreagování, a je také prostorem pro znovunalezení smyslu života (Hájek, Harmach, Hofbauer, 2004, s. 36).

Negativní pojetí volného času:

Pojem volný čas však nepředstavuje pouze příjemné a pohodové pocity radosti, může také přinášet různé problémy a rizika. Jedním z takových projevů, kdy jedinec nedokáže volný čas využít a pociťuje ho jako prázdný, je nuda. Nuda je nepříjemný afektivní stav spojený s pocity napětí, se skresleným prožíváním času (jako by se zastavil) a s pocity prázdnoty (Spousta, Faltýsková, Hřebíček, 1996, s. 14).

V souvislosti s nevyplněným volným časem se může u jedince projevit také takzvaná existenciální frustrace, která se může rozvinout až do depresivní neurózy. Projevuje se nejčastěji právě v období volného času člověka, když mu skončí běžné povinnosti a do jeho vědomí mohou pronikat myšlenky o prázdnotě a nesmyslnosti jeho života (Kratochvíl, 1970 in: Spousta a kol, 1996, s. 15). Tato frustrace se netýká již jedince samého, ale i jeho sociálního prostředí. Jedinec se proto musí snažit o vzbuzování snahy k dosažení cílů a hodnot, které přesahují jeho vlastní touhu po uspokojování a štěstí (Spousta, Faltýsková, Hřebíček, 1996, s. 15).

Tento prostor nevyplněného volného času, který vyvolává nicnedělání a nudu, přináší riziko nebezpečného jednání nejen vůči sobě, ale i vůči okolnímu světu. O možném nebezpečném a rizikovém chování spojeném s nevhodně tráveným volným časem pojednává třetí kapitola této práce.

1.1.1 Smysluplnost jednání ve vztahu k volnému času

Naplňování volného času smysluplnými aktivitami je jedním z hlavních úkolů výchovy ve volném čase. Z pedagogického hlediska výchovy volného času jsou právě smysluplné aktivity, v tomto případě například rekreační i výchovně vzdělávací, důležité pro rozvoj všech stránek osobnosti, tělesných a duševních vlastností i sociálních vztahů (Pávková, Hájek, Hofbauer, 1999).

Jaký význam má však slovo smysluplnost? Smysluplností našeho jednání se rozsáhle zabývá ve své knize Křivohlavý (2006). Uvádí, že jakékoli smysluplné jednání směřuje vždy k nějakému cíli. Tedy jak již bylo uvedeno v souvislosti s překonáním existenciální frustrace i Spousta (1996, s. 15) pojednává o tom, že každý jedinec se musí snažit o vzbuzování snahy k dosažení cílů.

Definice smysluplnosti dle Křivohlavého (2006, s. 51) zní: „*Tam, kde je lidské vědomé jednání a rozhodování o něm zaměřeno k určitému cíli, tj. tam, kde je toto jednání z úmyslu a vůle daného člověka cílevědomé, tam je možné hovořit o účelné a smysluplné činnosti*“.

Můžeme tedy konstatovat, že smysluplné využívání volného času by mělo mít takovou strukturu a náplň, aby vedlo k určitému cíli a tím následně k rozvoji zdravé osobnosti člověka. Zdraví je, v tomto významu dle Světové zdravotnické organizace, stav plné psychické a tělesné pohody.

Možnosti rozvoje zdravé osobnosti ve volném čase můžeme vymezit aktivní snahou o sebeprosazení, o sociální integraci a o vědomé využívání svých schopností. Činnosti ve volném čase můžeme rozdělit následovně:

- a) **hodnotné činnosti** – takové, které vedou k rozvoji zdravé osobnosti,
 - b) **indiferentní činnosti** – takové, které za normálních okolností přímý vztah k rozvoji zdravé osobnosti nemají,
 - c) **nehodnotné činnosti** – takové, které zdraví člověka poškozují
- (Spousta, Faltýsková, Hřebíček, 1996, s. 12).

1.2 Mládež – specifika období adolescence

Mládí neboli adolescence vrcholí mezi patnáctým a dvacátým rokem života jedince, jedná se o přechod mezi dětstvím a dospělostí - krásné tělesně i duševně svěží období života, ale zároveň období plné zvrátů a rozporů. Adolescence je vymezena dobou, kdy mladý člověk tělesně dozrává a zároveň dobou, kdy zvolil učební nebo studijní obor a začíná se připravovat na určité povolání (Říčan, 2004, s. 191).

Pro toto období je typické zvýšené zabývání se sám sebou, bojem s nejistotou a pochybnostmi o sobě samém. Jedince ovládá zvýšená vztahovačnost, impulzivita a nedostatek sebeovládání na jedné straně, na straně druhé větší uzavřenost a výrazné prožívání vlastních citů. Oprošťuje se od vlivu rodiny, hledá si místo mezi vrstevníky. To vše je doprovázeno zvýšenou kritikou vůči svému okolí, zejména vůči rodičům, učitelům a ostatním dospělým. Dospívající jedinec dokáže již kvalitně přemýšlet, propojovat různé informace a skutečný stav věcí mu většinou připadá nedokonalý. Odmítá kompromisy a má sklon o všem polemizovat (Beníšková, 2010, s. 69).

1.2.1 Rozvoj identity jedince v souvislosti s volným časem

Pro vývoj v období adolescence je typické hledání vlastní identity, jedinec má zvýšenou potřebu pozornosti a porozumění. Hlavně ve volném čase, kdy má jedinec nejvíce prostoru věnovat se sám sobě a přemýšlet nad sebou.

V psychologii osobnosti je pojem identita vymezen jako totožnost jedince se sebou samým - kým by chtěl a měl být, aby žil opravdový vůči sobě upřímný a plnohodnotný život. Zdravý rozvoj jedince se formuje na základě celé řady předpokladů vytvářených v neposlední řadě předchozí socializací a výchovou. V tomto období je důležitá vstřícnost a vnímavost okolí vůči vznikající osobnosti. Rozhodující roli zde sehrává také důraz na aktivity jedince samého jako na zdroj jeho vývoje, které jej netlumí, ale naopak napomáhají k hledání směru a kultivovaného výrazu (Helus, 2004, s. 194).

Rozvoj vlastní identity jedince probíhá v druhé fázi dospívání a projevuje se větší snahou o sebepoznání. Důležitou změnou je aktivnější přístup k seberealizaci a vědomí možnosti ovládat vlastní život. Vymezení vlastní identity není pro každého adolescenta samozřejmé a jednoduše zvládnutelné. Za určitých okolností může převládnout silná nejistota ve vztahu k sobě samému i představám o své další existenci. Takový jedinec neví, jak by se definoval, nemá jasnou představu o tom, čeho by chtěl dosáhnout a bojí se převzít za svůj život zodpovědnost (Vágnerová, 2008, s. 325). Jedinec se stahuje do ústraní, je nejistý, stydí se a straní se společnosti. Najde si například svůj svět ve fantazii a přestává být připraven na reálný život. Má problémy v navazování kontaktů s lidmi, vztahů a v neposlední řadě není schopen převzít zodpovědnost za vlastní osobu ani osoby jiné. Kvůli své nejistotě ničeho nedosáhne, nemá vztah k zodpovědné práci, raději je v klidu v ústraní. V případě zátěžové situace není schopen čelit problémům a volí takzvaný „únik do nemoci“. Není si sám sebou jistý, nemá v sobě sílu překážce čelit, tak raději zvolí únik do zdánlivého pohodlí a bezpečí. Následky se mohou projevit při následné výchově potomka. Jaký postoj totiž dospělý jedinec zaujme ke svému životu, v tomto případě i k volnému času, jak dokáže kvalitně prožívat život, takový vzor poskytuje svému dítěti, které základní přístup rodiče k životu přejímá.

1.2.2 Rozvoj hodnotové orientace jedince

V období adolescence se také vyvíjí hodnotová orientace jedince. Ta záleží do značné míry na tom, jak adolescenti chápou dobro a zlo, jak rozumějí mravním principům a jak zdůvodňují, proč se to či ono má nebo nemá dělat. Adolescent ve svém věku přihlíží k motivům a okolnostem jednání. Čin není už jen dobrý nebo špatný, záleží na tom, co tím jednajícím zamýšlel, zda šlo o úmyslné jednání či o omyl. Jako mravně vnímá dospívající jedinec jednání prospěšné lidem v souladu se svým svědomím. Adolescent je v morálce absolutista, chápe, že správné obecně prospěšné jednání se může stát nejvyšší formou a ústředním osobním zájmem, jemuž člověk podřídí celý svůj život. Někdy se trápí, že podle této absolutní normy neumí žít a stejně tak podle absolutní normy přísně soudí i své okolí, rodiče a společnost. Pokud mravní vývoj probíhá takto vyhraněně, představuje určitá nebezpečí. Pokud totiž adolescent pozná neuskutečnitelnost svých absolutních ideálů, může se zlomit a hledat opačnou cestu v bezohledném egoismu. Adolescent potřebuje být v kontaktu s někým, pro koho jsou mravní otázky živé, kdo se jimi zaměstnává a někdy i trápí, pro koho je dobro a zlo důležitým životním tématem (Říčan, 2004, s. 211).

Hodnoty a hodnotovou orientaci jedince můžeme dělit podle různých kategorií.

Jedno z možných rozdělení hodnot uvádí Kučerová (1996, s. 72), která klasifikuje hodnoty následujícím způsobem:

1. Přírodní hodnoty:

- *Životní hodnoty* – vycházejí z přírodní podmíněnosti a existence a jako takové jsou výrazem tendence udržet a prosadit, uchovat a rozvinout život organismu. Jsou to např. zdraví, zdatnost, svěžest, tělesné blaho nebo uspokojení smyslů.
- *Sociální hodnoty* – jsou dané vztahem jedince k druhým lidem a k sobě samému mezi nimi. Člověk má potřebu asociace, touží po družnosti, vzájemnosti, citové odezvě, chce milovat a zároveň být milován.

2. Civilizační hodnoty:

- tyto hodnoty člověku přinášejí užitek a komfort, vytvářejí jeho materiální kulturu. Jsou podmínkou a zároveň výsledkem společenského konsenzu.

3. Duchovní hodnoty:

- jedná se o niterné bohatství člověka – pravda, dobro, krása, svoboda, a uvědomělá lidskost. Náleží sem tvůrčí sebeuvědomění a sebevyjádření,

úsilí postihnout smysl věcí, plnost života, intelektuální rozvoj, vzdělanost nebo tvorba.

Vývoj hodnotové orientace jedince je velmi důležitý, utváří si vztah sám k sobě i ke svému okolnímu světu. A právě prostřednictvím kvalitních aktivit ve volném čase má možnost svou hodnotovou orientaci formovat tím správným směrem.

1.3 Přístup mládeže k volnému času

Mladí lidé k volnočasovým aktivitám a jejich možnostem zaujímají rozdílné postoje. Někteří jedinci jsou schopni a ochotni plně využívat svého volného času a uspokojovat tak své zájmy a jiní naopak nikoli. Jedni dokážou své podněty nebo podněty z různých prostředí plně využít a jiní s volnočasovými aktivitami a institucemi sice mají příležitostné zkušenosti, ovšem kladný výsledek se nedostaví. Další skupinu tvoří jedinci, které pozitivní volnočasové aktivity vůbec neoslovují a nemotivují, takže k nim zůstávají hluchí a ke své škodě se s nimi mýjejí (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 8).

Důvodů, proč mladí lidé nevyužívají hodnotně svůj volný čas, je mnoho. Hofbauer, (2004) pojednává o následujících důvodech nevyužívání volného času:

Nemožnost využívat volný čas – jsou lidé, kterým složité životní podmínky neumožňují jejich volný čas kvalitně naplňovat. Zhoršující se situace, rostoucí životní nejistota a také finanční náročnost se promítá do života rodin a jejich potomků ve volném čase. Důsledkem může být omezení volného času rodičů, kteří musejí více pracovat. Nadbytek volného času narušuje rovnováhu života zvláště u mladých lidí. Tráví svůj čas nehodnotně, bez výhledu jakýchkoliv cílů a jejich život se stává pouhým přežíváním. Dobu nadbytku volného času by přitom mohli mladí lidé například využít k doplňování vzdělání, k rekvalifikacím a snadněji se pak uplatnit na trhu práce.

Odmítání využívání volného času - volný čas je pro některé mladé lidi také časem, který využívat odmítají. K tomuto odmítání dochází na základě vlastního rozhodnutí. Potlačování volného času oslabuje mezilidské vztahy a deformuje orientaci člověka.

Neschopnost využívat volný čas - někteří mladí lidé volný čas po škole nebo po práci skutečně mají, mohli a případně i chtěli by ho účelně využívat. Tito lidé však neznají nabídky ani možnosti jak volný čas kvalitně využít. Příčinou bývá nedostatek přesvědčivých a motivujících informací, a proto o tyto aktivity mají malý zájem. Vzhledem k těmto skutečnostem roste význam přitažlivosti nabídek, zájmu a připravenosti jedince správně si mezi nimi zvolit i podpory, které se mladým lidem při tom dostane od

dospělých. Pokud tyto možnosti neumí jedinec využívat, zůstává u nicnedělání a nudy nebo podléhá protispolečenskému jednání.

Domnívám se, že mladí lidé, kteří nemají možnost kvalitně naplňovat svůj volný čas ať už z jakýchkoli důvodů, jsou v podstatě nešťastní. Je zoufalé, vezmeme-li příklad mladého člověka, který přijde ze školy domů a jeho první myšlenkou je: „Co budu dělat?“ Chvíli se dá tento stav vydržet, možnosti řešení jsou různé - sledování TV, brouzdání na PC, apod. Ale pokud takový stav nudy trvá delší období, zanechá na mladém člověku skutečné následky. Tyto následky mohou mít různou podobu od těch závažných v podobě protispolečenského jednání až po ty zdánlivě méně závažné, ve skutečnosti mohou však být závažnější pro člověka samého. Jedinec ztrácí možnost řádné socializace ve vrstevnické skupině, nemá možnost zažívat různá úskalí vrstevnických vztahů a formovat tak svou osobnost. Pokud je mladý člověk zavřený doma v takzvané „izolaci“, těžko si vytvoří obranné mechanismy do budoucího života. Takový člověk je pak nejistý, nevěří si a také nechce převzít za nic odpovědnost. Někteří jedinci se s tímto faktem v dospělosti vyrovnají a v návaznosti na svůj osobní rozvoj dokážou nepřijatelný stav překonat. Většinou k tomu ale dochází až ve středním věku a dá se konstatovat, že ty nejkrásnější chvíle v životě vlastně jen „přetrpěli“.

K tomu, aby mladý člověk mohl naplňovat hodnotně svůj volný čas, musí mít také určité kompetence. Těmito kompetencím se učí prostřednictvím výchovy. Jedná se například o následující kompetence ke kvalitnímu trávení volného času:

- umět účelně trávit volný čas,
- orientovat se v možnostech smysluplného trávení volného času,
- umět si vybrat zájmové činnosti podle svých dispozic,
- rozvíjet své zájmy v organizovaných i individuálních činnostech,
- rozvíjet schopnost aktivního trávení volného času jako kompenzaci stresových situací,
- umět odmítnout nevhodné nabídky pro trávení volného času

(Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 159).

Zájmy, kterým se mladí lidé věnují, mají v dnešní době velký význam i pro jejich další život, rozvíjejí osobnost i pospolitost. Existuje mnoho aktivit, kterým se mládež ve volném čase věnuje nejraději. Mezi takové aktivity můžeme řadit debaty s přáteli. Mladí lidé se tedy ve svém volném čase nejraději věnují diskusím s vrstevníky na nejrozličnější témata. Při těchto diskusích řeší různé otázky smyslu života, získávají zkušenosti všeho

druhu, nacvičují konverzaci jako umění mluvit i poslouchat, brát partnera vážně i používat inteligentní humor (Říčan, 2004, s. 200).

Dalším významným aktivním zájmem v adolescenčním věku je sport. Sport zůstává jedinečnou rekreací, ventilem soupeřivosti a agresivity, příležitostí poprat se s únavou i vlastním strachem a pobýt v dobrém kolektivu. Sportovní trénink posiluje dobrovolnou kázeň, schopnost odříct si, na co mám právě chuť, učí odhadnout vlastní síly a vytvářejí se při něm i návyky správné životosprávy na celý život (Říčan, 2004, s. 201). Sportovní aktivity mají podstatný vliv na správný vývoj osobnosti. Mladý člověk se setkává s vrstevníky, komunikuje s nimi, podílí se na společných aktivitách, spolupracuje v týmu a také se učí různým sociálním dovednostem, například podřídit se většinovému názoru, tedy umění kompromisu.

Mezi další aktivity můžeme zařadit poslech hudby, která mládeži poskytuje úplně jinou stimulaci než ostatní podněty, dráždí a aktivizuje. Poslech určitého typu hudby je také symbolem příslušnosti k vlastní generaci. Pro adolescenty je také mimo jiné přitažlivý virtuální svět v podobě počítačových her a chatování po internetu. Díky anonymitě v těchto sociálních sítích se může adolescent ukazovat v rozmanitých podobách, prožívá tak různé alternativy a získává určité zkušenosti, aniž by ho to nějak poškodilo. Mohou se tak vydávat za kohokoli a uspokojovat tak třeba své potřeby způsobem, jaký je v reálném životě nepřijatelný či nedostupný (Vágnerová, 2008, s. 419).

2 Subjekty ovlivňující kvalitu volného času mládeže

2.1 Vliv rodinné výchovy na kvalitu volného času mládeže

Ve volném čase dětí a mládeže hraje velmi významnou roli v první řadě rodina. Rodina je nejpřirozenější skupinou ve společnosti a zároveň nejranější výchovné prostředí dítěte. Činnosti, které si dítě vybírá, jsou dány nejen množstvím volného času a osobnostními předpoklady dítěte, ale i hodnotami, které rodina pokládá za důležité, finančními možnostmi rodičů a jejich představami, jakým způsobem by mělo jejich dítě svůj volný čas trávit. Z hlediska rodiny a jejího působení na dítě existují dvě roviny či oblasti volného času. První z nich je ovlivňování zájmů dítěte, respektive způsobu jejich naplnění. Druhou pak jsou společenské aktivity rodičů s dětmi (Hájek, 2004, s. 30).

Ovlivňování zájmu dítěte by mělo být ze strany rodičů pozitivní. Rodiče by měli děti učit přistupovat k volnému času tvůrčím způsobem a vytvářet postoje, které budou ochotny v budoucnosti uplatňovat i po založení vlastní rodiny. Toto působení se uskutečňuje nápodobou a reprodukcí vzorců pozitivního volnočasového chování rodičů prostřednictvím účasti dětí na aktivitách rodiny. Aktivitami rodiny mohou být společné hry, domácí zábava a oslavy, setkávání s příbuznými a přáteli, společná návštěva kulturních akcí, vycházky, výlety, pobyty v přírodě a rodinné dovolené. Nápodoba životního stylu je ovšem nežádoucí, pokud by reprodukovala nicnedělání a nudu, konzumní způsob života nebo vysloveně protispolečenské aktivity (Hofbauer, 2004).

Společné aktivity rodičů s dětmi jsou další rovinou volného času. Ve společně vymezeném čase mají rodiče možnost upevňovat vztah s dospívajícím potomkem a mohou s ním sdílet společné zážitky. Právě společné trávení volného času je nejkratší cestou k vzájemně vstřícnému vztahu s potomky. V případě dospívajících neprojevujících zájem o společný čas s rodiči to sice může být náročné, přesto se snaha vyplatí. Totéž platí i pro rodiče, kteří nemají mnoho volného času. Společně mohou dělat mnoho činností - sledovat televizi, vypracovávat domácí úkoly, nakupovat, věnovat se činností v kuchyni, venčit psa, kutit, pracovat na počítači, ale i sportovat, věnovat se cyklistice, rybařit a podobně (Sharry, 2006).

Ve vztahu s rodiči může dojít v době dospívání dětí k určitým trhlinám. Rodiče dospívajících potomků mohou totiž nabýt dojmu, že spolu ztrácejí kontakt. Děti mají své

zájmy a kamarády, k rodičům se chovají, jako by je nepotřebovaly. Opak je pravdou, potřebují rodiče mnohem více, než jsou ochotni si připustit. Potřebují, aby se o ně rodiče zajímali a porozuměli jim. Potřebují mít kolem sebe dospělé, kteří jim pomohou a budou je vést v roli kopilotů, právě tak se učí překlenovat a řešit problémy, s nimiž se v dospívání setkávají. Pokud se rodiče v tomto procesu angažují, mohou se pak podílet na názorech svých potomků a také na jejich utváření hodnot. Proto by rodiče dospívajících potomků neměli brát toto období jako několik příšerných let života, které je potřeba přežít, nýbrž jako příležitost a výzvu (Sharry, 2006, s. 83).

Důležité také je, aby byli rodiče schopni naslouchat svému potomkovi. Mladí lidé potřebují někoho, kdo by byl schopen a ochoten jim naslouchat, potřebují se svěřit, aby nezůstávali se svými problémy sami. Pokud k tomu nemají příležitost, protože na ně rodiče nemají vždy čas a dost trpělivosti, hledají mladí lidé porozumění mimo domov (Pelikán, 1997, s. 12). Proto by rodiče měli věnovat dostatek zájmu potřebám svého potomka, který se pak může místo hledání nějakého citového pouta ve svém volném čase věnovat různým hodnotným aktivitám. Právě v opačném případě, kdy je jedinec takřkajíc nešťastný a má pocit, že mu nikdo nerozumí, nemá chuť a zájem cokoli podnikat, což může přerůst až ve společensky nevhodné chování. Rodina by měla jako jeden z rozhodujících článků v rozvoji osobnosti poskytovat zázemí, bezpečí a klid.

Jak uvádí Hofbauer (2004, s. 62), rodiče by měli dětem věnovat dostatek času a aktivním přístupem své potomky vést k tomu, aby se naučili svůj volný čas využívat nejen pro sebe, ale i ve prospěch druhých. Takový přístup však dnes není zdaleka vlastní každé rodině, poměrně častý je naopak nezájem o to, čím se děti ve volném čase zabývají. Ideálním pojetím je proto styl rodinné výchovy v demokratickém pojetí, které umožňuje aktivní účast dětí na životě rodiny a řešení společných otázek. Demokratický styl rodinného života učí děti chovat se aktivně, vstřícně a odpovědně vůči ostatním členům rodiny a usnadňuje jim vstup do dalších sociálních prostředí. Rodina se tak stává aktivním subjektem i volnočasového života, rozvíjí pozitivní podněty a čelí nežádoucím vlivům.

S rostoucím věkem a rozvíjejícími se zájmy děti překračují rámeček rodiny a postupně se osamostatňují. Společně se svými vrstevníky vstupují do dalších výchovných prostředí, jako jsou např. sdružení dětí a mládeže aj., kde svoje zájmy a nadání rozvíjejí soustavně a na náročné odborné i výchovné úrovni (Hofbauer, 2004).

2.2 Vliv školy na volný čas mládeže

Školy jako všeobecně rozšířené vzdělávací a výchovné instituce, vytvářejí předpoklady pro úspěšný vstup příslušníků mladé generace do profesionálního, občanského i volnočasového života. Během školní docházky mohou školy pomoci odkrývat zájmy a nadání dětí a mladých lidí. Prostřednictvím volnočasových aktivit pomáhají utvářet pozitivní vztah dětí a mladých lidí k dalším způsobům vzdělávání prostřednictvím volnočasových aktivit, k budoucí profesi a celému životu (Hofbauer, 2004, s. 66).

Prostřednictvím škol můžou děti a mládež získat způsobilost, tedy kompetence pro jednání ve volném čase. Díky těmto kompetencím se můžou rozvíjet schopnosti a dovednosti pro tuto důležitou životní oblast. Volný čas však nelze vyučovat. Neexistují žádné učební cíle, normy pro chování, o svém volném čase rozhoduje každý sám. Volnočasové projekty zvyšují osobní potenciál žáků a zkvalitňují jejich osobnostní profil, učí brát životní překážky optimisticky a neztrácet ze zřetele dlouhodobý životní cíl (Kraus, Poláčková, 2001, s. 170).

Škola pomáhá žákům zpřístupňovat poznání různých oblastí skutečnosti dvěma základními způsoby – ve vyučování a v souběžných volnočasových aktivitách:

Jednorázové aktivity – příležitostné, jednorázové volnočasové činnosti, které rozšiřují a prohlubují obsah vyučujícího procesu nebo oddechovou a kompenzační funkci ve volném čase. Patří sem návštěvy historických památek, kulturních, sportovních a dalších obdobných akcí, školní slavnosti, zábavy, taneční a plesy, sportovní utkání a jiná soutěžní setkání, lyžařské výcvikové zájezdy a školy v přírodě, putovní, stále prázdninové tábory nebo zahraniční zájezdy pořádané školou.

Pravidelné zájmové činnosti - zájmové kroužky, soubory umělecké tvořivosti, sportovní družstva - tato činnosti sledují individuální rozvoj účastníka, úzce spjatého s činností zájmového kolektivu a s jeho veřejně prospěšnou nebo tvůrčí činností, například aktivity zaměřené na ochranu a tvorbu životního prostředí (Hofbauer, 2004, s. 69).

Základní odpovědnost v péči o děti a mládež přísluší Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), které zodpovídá nejen za vzdělávání na základních, středních a vysokých školách, ale i za vytváření podmínek pro celkovou péči o mladou generaci. Podmínky i směr této činnosti udává „Koncepte státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007 - 2013“.

2.2.1 Školská a další zařízení pro výchovu mimo vyučování

Školská zařízení jsou důležitou součástí zhodnocování volného času dětí a mládeže. Struktura a obsah těchto zařízení vychází z potřeb a zájmů účastníků, z podnětu rozvoje společnosti a vědy, z rozvoje množství volného času a z nových způsobů oddechu, rekreace a zábavy. Zařízení volného času a jimi nabízené aktivity vycházejí ze zásad dobrovolnosti, různorodosti obsahového působení, demokratického přístupu pro každého a také spoluúčasti (Hofbauer, 2004).

Mládež má možnost ve volném čase navštěvovat následovná zařízení:

Školní kluby jsou určeny žákům druhého stupně základní školy a žákům víceletých gymnázií (nejvýše však do věku odpovídajícímu ukončení povinné školní docházky). Jejich činnost je zaměřena zejména na zájmové aktivity provozované ve volném čase. Tyto aktivity jsou organizovány formou různých kroužků, příležitostných akcí i spontánními činnostmi (Hájek, 2008, s. 146).

Střediska volného času jsou zařízení, která mají výslovně stanovené výchovné a vzdělávací poslání, strukturu, organizaci a specificky připravené výchovné pracovníky. Reagují na potřeby společnosti i mladé generace. Rozvíjejí různé stránky osobnosti svých návštěvníků a působí tak i preventivně vzhledem k negativnímu chování. Rozvíjejí tradičními i novými způsoby zájem o umění, techniku, vědy o přírodě a společnosti, o sporty a turistiku, o zábavu a oddech, o podporu participačních samosprávních činností na školách a obcích, o veřejně prospěšnou práci ve prospěch druhých dětí, seniorů nebo na ochranu přírodního a životního prostředí, o mezinárodní aktivity. Vytvářejí podmínky pro činnost spontánní, kterou využívají především neorganizovaní mladí lidé, kteří svůj čas nedovedou jinak využívat (Hofbauer, 2004, s. 82). Střediska volného času se nejčastěji prezentují jako domy dětí a mládeže.

Domovy mládeže jsou dalšími ze školských zařízení, která zabezpečují žákům středních škol kvalifikované výchovné působení, ubytování a stravování. Obsah výchovné činnosti v domově mládeže navazuje na obsah vzdělávací práce střední školy. V těchto domovech je dostatek prostoru pro realizaci zájmů žáků, které napomáhají rozvoji osobnosti (Pávková, Hájek, Hofbauer, 1999, s. 133).

2.2.2 Další subjekty pracující s mládeží

S dětmi a mládeží ve volném čase nepracují jen školské instituce. O práci s mládeží mají zájem i různá občanská sdružení, která poskytují kvalitní využívání volného času mládeže. Tyto volnočasové činnosti mládeže se mohou odehrávat následujícím způsobem:

a) Institucionálně organizovaný volný čas

Institucionálně organizovaný volný čas představují občanská sdružení pracující s mládeží. Dělí se na občanská sdružení mládeže a občanská sdružení, jejichž hlavní činností je práce s mládeží. Občanská sdružení mládeže jsou taková sdružení, jejichž členskou základnu vytváří mládež. Mezi významná občanská sdružení patří Junák, Pionýr YMCA a další. Institucionálně organizované jsou také různé sportovní kluby. Mládežnické organizace mimo jiné pořádají i letní prázdninové pobyty.

Subjekty pracující s mládeží jsou například **sdružení dětí a mládeže**, členství je založeno na dobrovolném rozhodnutí mladého člověka do sdružení vstoupit a účastnit se jeho činnosti, přijmout jeho hodnotovou orientaci a uplatňovat jeho cíle, obsahové a organizační zásady, své znalosti a dovednosti, aktivitu a čas nevyužívat pouze pro vlastní rozvoj nebo podíl na výhodách, nýbrž také ve prospěch svých vrstevníků nebo okolí. Dobrovolná účast rozšiřuje prostor a možnosti života mladého člověka, naplňuje ho novými zážitky a zkušenostmi (Hofbauer, 2004, s. 98).

b) Neorganizovaný volný čas

Výchova ve volném čase probíhá zpravidla v rámci určité instituce, předpokladem je členství nebo přihlášení do nějaké organizace. Volný čas lze však kvalitně trávit i mnohými neorganizovanými aktivitami, které se vyznačují minimálními nároky na účastníky. Jedním z takových zprostředkovatelů jsou například takzvaná střediska mládeže. Zde je organizační forma otevřená, což znamená, že podmínkou účasti na aktivitách není členství v nějaké organizaci a že jsou tak aktivity přístupné všem. Otevřenou práci s mládeží lze definovat jako formu pomoci mladým lidem prostřednictvím nabídek aktivit, které respektují zájem mládeže a jsou přístupné všem.

2.2.3 Zájmové činnosti a jejich funkce v době mimo vyučování

Zájmové činnosti jsou cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti i na správnou orientaci. Zájmy jsou nejčastěji vyvolány potřebami a rozvíjejí se na základě existujících potřeb, umožňují jejich uspokojování. Zájmy souvisejí s celkovým zaměřením osobnosti a lze je charakterizovat jako relativně stálé snahy zabývat se předměty nebo činnostmi, které člověka upoutávají po stránce poznávací nebo citové. Zajímavému předmětu nebo činnosti přikládá člověk zvláštní hodnotu, a proto je veden snahou po aktivním styku s ní. Zájmové činnosti můžeme dělit dle obsahu na společenskovední, pracovní-technické, přírodovědné, esteticko-výchovné, tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření (Pávková, Hájek, Hofbauer, 1999, s. 96).

Volba volnočasových aktivit a jejich schopnost využívání jsou ovlivněny biologickým zráním a jsou odrazem dosažené úrovně sociálního, mentálního a psychického zrání. Zároveň jsou důležité pro další zrání jedince a jeho posunem v hodnotové orientaci. Realizace zájmů a potřeb dítěte a mladého člověka prostřednictvím volnočasových aktivit patří do sociálního učení (Kraus, Poláčková, 2001, s. 166).

Funkce zájmových činností v životě dítěte hraje významnou roli. Dospělí podněcují, rozvíjejí a usměrňují zájmovou činnost dospívajících, mohou je vést k výběru specializovanějším zájmovým aktivitám a pojistit tak určitou trvalost zájmů. Hodnotná zájmová činnost by proto měla být stálou součástí života dětí. Vyplňuje jejich volný čas a je prostředkem výchovy všestranně a harmonicky rozvinuté osobnosti. Zájmová činnost poskytuje mnoho podnětů pro rozvoj poznávacích procesů, paměti, vnímání, fantazii, řeči a dalších. Na základě vlastních aktivit obohacují dospívající jedinci své znalosti, učí se teoretické poznatky používat i v praktickém životě. Také se učí samostatně plánovat činnosti a řešit problémy, překonávat překážky a hodnotit výsledky svého snažení (Pávková, Hájek, Hofbauer, 1999, s. 103).

Jednou z takových zájmových činností je například sport. Sportovní činnosti umožňují kromě prožívání radosti i rozvoj tělesných vlastností a kvalit v souvislosti s charakterovými vlastnostmi, rovněž dochází k rozvíjení intelektuální, citové a volní sféry dítěte. V sociálním rozvoji mají nezastupitelnou úlohu v rámci vytvářených skupin, pozitivně upevňují sociální vztahy. Zájmová činnost tak rozvíjí samostatnost, tvořivost a zdravou společenskou aktivitu. Účast dětí na společensky hodnotné a pedagogicky vedené zájmové činnosti od nízkého věku vytváří návyk zabývat

se i ve starším školním věku a v dospělosti užitečnou činností a účelně tak využívat svůj volný čas (Pávková, Hájek, Hofbauer, 1999).

Zájmové činnosti plní některé funkce:

- **výchovně-vzdělávací funkce:** je uskutečňována prakticky v každém dětském organizovaném kolektivu, neboť jsou zde předávány vědomosti, dovednosti a návyky;
- **zdravotní funkce:** je nápomocná ke zdravému životnímu stylu, střídání pohybových činností různého charakteru a upevnění nezbytných hygienických návyků;
- **sociální funkce:** je zastoupena ve vyrovnávání rozdílů mezi různými sociálními podmínkami dětí a vytváření žádoucích sociálních vztahů;
- **preventivní funkce:** souvisí se skutečností, že děti a mládež často s volným časem neumějí účelně nakládat. Mezi základní problémy související s osobně nezvládnutým volným časem můžeme zařadit alkoholismus, nealkoholová toxikománie, majetková trestná činnost a násilná trestná činnost (Pávková, Hájek, Hofbauer, 1999).

Pedagogické působení v podobě ovlivňování zájmové činnosti mládeže má také preventivní význam. Obecně platí, že k primární a z části i sekundární prevenci patří i činnost dětí a mládeže ve volném čase v organizovaných a dobře vedených dětských sdruženích, oddílech, klubech a kroužcích. Dá se tedy říci, že pedagogické ovlivňování volného času, zejména výchova dětí a mládeže v době mimo vyučování, je významnou oblastí výchovného působení. Poskytuje příležitost vést jedince k racionálnímu využití volného času, formovat hodnotové zájmy, uspokojovat a kultivovat významné lidské potřeby, rozvíjet specifické schopnosti a upevňovat žádoucí morální vlastnosti. Hodnotové a trvalé celoživotní zájmy kladně ovlivňují i partnerské vztahy a následnou výchovu dětí v rodině (Pávková, Hájek, Hofbauer, 1999).

2.3 Vliv vrstevníků a vrstevnické skupiny

Vrstevnická skupina je unikátním a těžko zastupitelným vztahem. Umožňuje vzájemné poskytování názorů, pocitů a vzorců chování bez větších závazků. Vrstevníci plní funkci komunikační a interakční platformy, kde může dospívající testovat sám sebe.

Vztahy s vrstevníky mohou uspokojovat různé psychické potřeby:

- potřebu stimulace – kontakt s vrstevníky, společné aktivity;
- potřeba smysluplného učení – kontakty s vrstevníky přinášejí mnohé zkušenosti, experimentují a řeší různé situace (Macek, 2003, s. 57).

Vrstevnická skupina mladého člověka hodně ovlivňuje, a to jak kladným, tak negativním způsobem. Vrstevnická skupina určitým způsobem (de)formuje osobnost jedince, vytváří tlak, který určuje, jak se oblékat, jaký mít prospěch a jak zkrátka takzvaně nevybočovat z davu (Severe, 2000, s. 183). Adolescentům velmi záleží na hodnocení druhých lidí, takové hodnocení většinou probíhá podle vnějších znaků a podle vzhledu. Názor kamarádů a party je často určující. Vrstevnická skupina slouží jako opora současné nové identity dospívajícího. Vrstevníci se stávají neformálními autoritami, které mívají větší vliv než dospělí (Beníšková, 2010, s. 71).

Aby tento tlak jedince nesmetl, je důležité, aby rodina učila, že štěstí pramení z nitra, nikoli z vnějších věcí, že každý člověk je jiný a u každého se najde něco dobrého i špatného. Být jiný je normální. Nejlepší obranou proti vrstevnickému tlaku je totiž sebedůvěra. Proto by rodiče měli jedince vyzbrojit zdravým sebevědomím, poukazovat na jeho silné stránky, naučit ho poctivému přístupu k životu. Dospívající jedinec by měl mít možnost svěřit se svým rodičům s jakýmkoliv problémem (Severe, 2000, s. 183).

I tady platí, že u dětí frustrovaných nízkou podporou rodiny je pravděpodobné, že potřeba kladného přijetí vrstevnickou skupinou bude ještě silnější než u dětí s dobrým rodinným zázemím. Mladý člověk má zvýšenou potřebu určité citové podpory a pochopení, pokud se mu jí však nedostává, může jí začít hledat v různých rizikových partách nebo hnutích. V takových skupinách pak může získat pocit sounáležitosti a přátelství, účastníci jej vyslechnou, poradí a jedinec se nechá snadno ovlivnit. Možná si ani neuvědomí, že je v partě jedinců se sklony k nevhodnému společenskému chování.

3 Volný čas a společensky nevhodné chování

3.1 Možné příčiny společensky nevhodného chování

Nevhodné trávení volného času může mít mnoho příčin. Působí zde mnoho činitelů, které ovlivňují způsob trávení volného času. Nejvýznamnějšími činiteli, kteří mohou ovlivnit trávení volného času mládeže je výchova a prostředí, v němž mladý člověk vyrůstá.

Jedním z důležitých činitelů pro predikci problémového chování je postoj rodičů k dítěti a způsob rodinné výchovy. Mladiství, kteří mají problémy se svým chováním vůči společnosti, se identifikují se vzorcem společensky nevhodného chování svých rodičů. Osvojují si tak nežádoucí rysy a způsob jednání vůči společnosti. Negativně se projevuje lhostejnost ze strany rodičů, extrémní kázeňské prostředky, nedůslednost v požadavcích a také jejich nedostatečná kontrola. To vše platí i pro využívání volného času. Péče o jeho naplňování smysluplnými a rozvíjejícími aktivitami, které nemají jen uspokojovat osobní zájmy a potřeby dětí a mládeže, ale také poskytovat prostor pro získávání sociálních zkušeností, posilování odpovědnosti a kultivaci emocí, je nezbytná (Kraus, 2001, s. 169).

Dítě, které nemá pevný základ v rodinném prostředí a k trávení volného času dostatek podnětů a vzor v rodině, je většinou odkázáno na náhodné příležitosti, nemá zájem nebo si neumí vymyslet smysluplnou činnost a nudí se. Pokud chybí pozitivní sociální vazby, převládá nedostatek citu, pocit nezájmu a dlouhotrvající nudy, může jedinec nalézat možnost seberealizace v sociálně závadném prostředí. V neposlední řadě se následky odrazí na jeho psychickém stavu a v jeho budoucím životě. S tím jsou spojené i problémy v navazování kontaktů s lidmi, neschopnost prožívat spokojený život a celkově obtížné začlenění do společnosti.

Za rizikové prostředí společensky nevhodného chování lze také považovat dle Šafářové školu (2002 in: Macek, 2003, s. 79). Škola je prostorem pro setkávání se s vrstevníky a také je zprostředkovatelem různých zájmových aktivit. Projevy agrese se často pojí právě se školními zařízeními. Také vliv učitelů není zanedbatelný, pokud je z jejich strany kladen vysoký tlak na výkon a mají neosobní přístup, může toto jednání u žáků podněcovat snížení sebevědomí a sebeúcty.

Nedostatečná socializace právě v souvislosti s negativním využíváním volného času je další možnou příčinou. Mladý člověk má potřebu kolektivního setkávání se s vrstevníky a navazování vztahů s kamarády, radovat se z úspěchu, těšit se na něco nového apod.

Pokud se mu však nedostává těchto zdánlivě obyčejných věcí, může se stát nešťastným a znuděným jedincem, který po něčem touží, ale není schopen svých tužeb dosáhnout. Socializace je důležitá, musí to být však s lidmi, kteří nemají sklon k společensky nevhodnému chování.

Tedy dalším nebezpečím při nevhodném trávení volného času jsou různé rizikové party nebo hnutí. Jedinec se ve skupině cítí silnější, větší a významnější, a proto je ochoten respektovat pravidla skupiny. V jejím středu začíná naplňovat představu o sobě samém. Dle Pelikána v tom spočívá důvod, proč mají nemálo svých příznivců nejen skinheadi a anarchisté, ale i různé náboženské sekty (Pelikán, 1997, s. 19).

Pokud má mladý člověk rodiče, kteří jeví zájem o jeho potřeby, mohl by se ve volném čase věnovat různým hodnotným aktivitám místo trávení času v partě možných delikventů. V opačném případě, kdy se jedinec cítí takříkajíc nešťastný a nepochopený, raději vyhledá nějakou skupinu, kde se bude cítit dobře.

Někteří mladí lidé mohou být v rámci své skupiny přivedeni i ke kriminální činnosti. Volný čas tráví v hernách a na diskotékách a záhy se jim na tento způsob života nedostává prostředků. Začnou si pak prostředky opatřovat drobnými krádežemi, jež mohou přerůst v organizované, plánované akce s napojením na překupníky. Jiné skupiny vede k páchání kriminální činnosti nicnedělání a nuda (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 85).

Svou důležitou úlohu v této problematice sehrává i stát a společnost jako celku. Příčinami jsou nižší státní a institucionální kontrola nad chováním občanů, tedy i mládeže, větší benevolence a tolerance k specifické „subkultuře teenagerů“. Dalšími příčinami může být kladený důraz na výkonovou orientaci, zvýšené preferování materiálních hodnot, větší tlak na vlastní rozhodování, názorovou pluralitu a osobní svobodu. Svoboda je sice vnímána jako pozitivní hodnota, ale může také vést k zvýšené úzkosti z neznámého světa a nejasných možností (Macek, 2003).

Vše nasvědčuje tomu, že příčinou nevhodného chování může být v širších souvislostech právě malá kontrola nad chováním mládeže v jejím volném čase a s tím spojená velká svoboda, s níž si mladý člověk neumí dostatečně poradit. Dopad přílišné svobody můžeme pozorovat právě v dnešní společnosti.

3.2 Možné projevy společensky nevhodného chování

Společensky nevhodné chování může mít různé projevy od méně závažných až po ty, které mohou ohrožovat společnost jako takovou. Mezi některé projevy společensky nevhodného chování můžeme řadit následující:

Lež jako únik před následky svých činů:

Jedním z projevů společensky nevhodného chování je lhaní. Lhaní lze chápat jako jeden ze způsobů úniku z osobnostně nepříjemné situace. Zvláštní kategorii představují lži zaměřené na poškození jiné osoby nebo na dosažení osobního prospěchu. Nelze je považovat za obranu v nouzi a bývají spojeny s dalšími negativními projevy a osobnostními vlastnostmi jako je egoismus, necitlivost a bezohlednost při prosazování vlastních cílů (Vágnerová, 2004, s. 793).

Běžným spouštěčem lhaní je strach. Díky lhaní získává teenager dočasnou ochranu před následky svých činů a před potrestáním. Reakce na lhaní by měla ze strany rodičů proběhnout ihned, bez ohledu na stav celkového rozpoložení rodiny. Rodiče by měli zjistit důvod lhaní a k tomu vymežit následky plynoucí z takového chování. Některé druhy lží si potrestání zaslouží, u jiných by to bylo nevhodné. Někdy teenager potřebuje spíše péči a pomoc než trest (Beníšková, 2010, s. 75).

Záškoláctví:

Dalším projevem nevhodného chování je záškoláctví. V současné době je to jeden z nejzávažnějších problémů základního i středního školství. Jedná se o úmyslné zameškávání školní docházky, kdy žák o své vlastní vůli, ve většině případů bez vědomí rodičů, nechodí do školy a neplní školní docházku. Příčina může být v negativním vztahu dítěte ke škole z mnoha různých důvodů - nižší nadání, vysoké nároky ze strany školy, negativní zážitky a mnohé další. Dítě, které nemá v rodinném prostředí svoji pevnou pozici, necítí zde zázemí a jistotu, inklinuje k účasti v různých partách, často s patologickým programem, kde může trávit svůj volný čas. V mnoha případech je záškoláctví v těchto skupinách jednou z hlavních podmínek přijetí. Příčiny záškoláctví můžeme rozdělit do tří základních skupin:

- negativní vztah ke škole,
- vliv rodinného prostředí,
- trávení volného času a vliv party (Martínek, 2009, s. 97).

Při hodnocení záškoláctví je třeba nejdříve zjistit příčinu, důležitým faktorem je přitom četnost tohoto jednání, míra plánovitosti a způsob provedení. Snížit výskyt záškoláctví je možné díky vstřícné, otevřené a možné komunikaci mezi učiteli a žáky. Učitelé by měli i přes vytíženost a povinnosti vyplývající z nároků školy více komunikovat s dětmi a pokusit se zachytit možné rizikové faktory včas (Martínek, 2009). Právě včasné podchycení při náznaku záškoláctví a náprava v raných fázích jeho rozvoje je důležitou prevencí šikany.

Užívání alkoholu a návykových látek:

Mnoho mladých lidí užívá alkohol a drogy a v dohledné době asi tento problém nevyvymizí. Dospívání je bohužel „nejvhodnějším“ obdobím pro vznik a rozvoj závislostního jednání. Dospívající zajímají emoce a zážitky a přitom ignorují zdravý rozum (Townsend, 2009, s. 133). Prostřednictvím kvalitně využívaného volného času by přitom mladí lidé tyto emoce a zážitky mohli prožívat i bez užívání alkoholu a návykových látek.

V této souvislosti se mladí lidé mohou dopustit i trestné činnosti související s drogami. Nejčastěji to bývá přechovávání marihuany, ale stále častěji se to týká i tvrdších drog, a to nejen pro vlastní potřebu, ale i za účelem předávání dalším osobám, takzvaného dealerství (Antl, Hanslík, 2008, s. 19). V dnešní době jsou drogy snadno dostupné. Proto by rodiče neměli být k této problematice lhostejní a myslet si, že se to jejich dětí netýká. Mladí lidé vědí, kde si v případě potřeby drogu obstarat (Townsend, 2009, s. 133).

Šikana:

Dostáváme se k agresivnímu poruchovému jednání. Jedním z takových agresivních poruch chování je šikana. Šikanu lze definovat jako násilné ponižující chování jednotlivce nebo skupiny vůči slabšímu jedinci, který nemůže ze situace uniknout a není schopen se účinně bránit (Vágnerová, 2004, s. 798).

Agresorem šikany, jak uvádí Bendl, je většinou disharmonická osobnost, která v mnoha případech pochází z rodiny bez potřebného citového zázemí, respektive vychází ze zkušenosti negativního postoje rodičů vůči vlastní osobě v podobě nezájmu a odmítání, v takových rodinách dochází i k fyzickému či citovému násilí (Bendl, 2003, s. 43). Jedním z mnoha faktorů šikany je i zvědavost a se zvědavostí souvisí právě nuda a touha po stále silnějším vzrušujících zážitcích, po senzaci. K týrání bezbranného vede primitivní a zkaženou mysl (při nedostatku soucitu a mravních zábran) prostá touha bavit se, touha po vzrušení. Mylně jsou za agresory šikany považováni jedinci trpící

méněcenností, takových agresorů je minimum, většinou se šikany dopouštějí sebejistí neúzkostní mladí lidé, u kterých však byl raný duševní vývoj poškozen nevhodnou výchovou (Říčan, 1995, s. 30).

Krádeže:

Dalším z projevů společensky nevhodného chování jsou krádeže. Krádež lze chápat jako porušení normy respektu k vlastnictví jiné osoby, omezení jednoho z práv druhého člověka nebo společnosti. Pro posouzení významu krádeže je podstatný způsob provedení. Závažným projevem jsou plánované a předem promyšlené krádeže. Jedinec krade buď pro sebe (potřeba získat něco, čeho nelze dosáhnout jiným, přijatelným způsobem) nebo krade pro druhé (neuspokojená potřeba být akceptován a dosáhnout mezi vrstevníky lepšího postavení). Dále mohou být krádeže demonstrací své kompetence, snaha vyrovnat se ostatním. Mladistvý krade s partou nebo pro partu, zde jsou krádeže dány normami party (Vágnerová, 2004, s. 795).

Krádeže mají mnoho různých podob. Jsou to kapesní krádeže, nejrůznější vloupání do bytů, vloupání do kiosků i škol. Jedná se o krádeže, které mají jediný cíl - odcizit něco, co by se dalo co nejjednodušším způsobem zpeněžit. Nebo chtějí ukrást přímo peníze. Krádeže suverénně vedou mezi čtrnáctým až patnáctým rokem věku (Antl, Hanslík, 2008, s. 18).

Jak z daných skutečností vyplývá, je významným prostředkem sociální prevence výchova mládeže v rodinách a výchova ve škole, a to právě i prostřednictvím kvalitně využívaným volným časem mládeže. Dobrá prevence musí předcházet všem typům sociálního selhání. Cílem primární prevence nemůže být pouhá absence sociálně patologických jevů, cílem musí být sociálně příznivé chování, tedy chování, jež se neslučuje s jednáním protispolečenským. Preventivně mohou působit i nevládní organizace. Vlivným nástrojem je také sociální politika státu ovlivňující systém vzdělávání, zaměstnanost, stabilitu rodiny, fungování policejního a soudního aparátu a dalších institucí zabývajících se rizikovou mládeží (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 260). Prevence je ve výchově mnohem účinnější a také levnější než následná náprava chyb a převýchova. A právě kvalitní výchova mládeže ve volném čase má výrazný preventivní význam.

II. Praktická část

4 Cíl výzkumného šetření

Cílem praktické části bakalářské práce je:

- nahlédnout jakým způsobem tráví mládež svůj volný čas,
- zjistit, do jaké míry mohou volnočasové aktivity ovlivňovat chování mladých lidí,
- naznačit, jak je volnočasovými aktivitami ovlivněn hodnotový systém mladých lidí,
- posoudit preventivní význam volnočasových aktivit vzhledem k nevhodnému chování mládeže.

5 Stanovení hypotéz a popis použité metody výzkumu

Pro naplnění cíle bakalářské práce byly stanoveny tyto hypotézy:

H1: Většina středoškoláků nejraději tráví svůj volný čas debatováním se svými přáteli.

H2: Většina středoškoláků dává přednost trávení volného času spíše neorganizovanou formou před volným časem institucionálně organizovaným.

H3: Většina středoškoláků si dostatečně neuvědomuje, jaký význam pro jejich budoucnost má kvalita využívání jejich volného času.

H4: U středoškoláků, kteří se ve svém volném čase více věnují zájmovým aktivitám, dochází k menšímu výskytu problémového či nežádoucího chování.

H5: Většina středoškoláků, která se věnuje smysluplným aktivitám, se převážně ve svém čase volna nenudí.

H6: Většina středoškoláků, kteří svůj volný čas nevyužívají hodnotným způsobem, mají sklon k častějšímu užívání alkoholu nebo návykových látek.

H7: Většina středoškoláků, kteří svůj volný čas využívají hodnotným způsobem, více preferují duchovní hodnotovou orientaci.

K výzkumu byla použita metoda nestandardizovaného anonymního dotazníkového šetření s otevřenými otázkami. Dotazník obsahoval celkem 10 otázek, které pokrývaly stanovené hypotézy. Před distribucí dotazníků samotným respondentům byl ještě na gymnáziu s respondenty podobné věkové hranice proveden malý test, který měl posloužit k eliminaci nevhodného znění otázek a k případné korekci. K vyhodnocení výzkumného šetření byla použita technika kombinace kvantitativního i kvalitativního výzkumu.

6 Popis výzkumného souboru a průběh šetření

Výzkum byl prováděn na třech veřejných školách v obvodu Prahy 9. Jednalo se o Gymnázium, Střední průmyslovou školu a Střední odborné učiliště. Na každé uvedené škole byla nejprve prokonzultována možnost provést výzkumné šetření. Na uvedených školách byla velmi dobrá spolupráce s řediteli i pedagogickými pracovníky. Byly dohodnuty podmínky provedení výzkumného šetření i termín vyplnění dotazníků. Poté byly do škol v prosinci 2010 dotazníky osobně doručeny. Do každé školy bylo předáno 35 ks dotazníků. Předpokládaná návratnost dotazníků byla kolem 30 ks podle počtů žáků ve třídě. Samotné rozdání dotazníků mezi respondenty bylo ponecháno pedagogickému sboru. Dotazníky byly rozdány vždy žákům v posledních ročnících studia. Skupinu respondentů tvořili muži i ženy ve věku mezi 18 až 20 rokem. Dotazníky byly opět ve škole vyzvednuty osobně v lednu 2011.

Celkem výzkumný soubor tvořilo 92 respondentů, z toho 55 žen a 37 mužů. Na gymnáziu tvořilo výzkumný vzorek celkem 34 respondentů, z toho 23 žen a 11 mužů. Střední průmyslová škola poskytla celkem 27 respondentů, z toho 8 žen a 19 mužů. Střední odborné učiliště celkem 31 respondentů, z toho 24 žen a 7 mužů. Žádný z dotazníků nemusel být vyřazen, všechny splňovaly zadané požadavky na vyplnění. Celkem bylo rozdáno 105 dotazníků, vyplněných dotazníků bylo celkem 92 kusů, tedy návratnost činí 88% dotazníků.

7 Interpretace a výsledky výzkumného šetření

Po provedení výzkumného šetření v terénu byly výpovědi respondentů zpracovány a vyhodnoceny směrem k jednotlivým hypotézám (kódovány a převáděny do grafů a zpráv). Dotazníky z jednotlivých škol byly očíslovány a zpracovávány každá zvlášť. K otázkám byly vytvořeny kódy, které vyplývaly z příbuznosti výpovědí respondentů. Ke statistickému zpracování dat bylo využito programu Excel.

7.1 Vyhodnocení hypotéz - H1, H2, H3

7.1.1 Vyhodnocení hypotézy č. 1

H1: Většina středoškoláků nejraději tráví svůj volný čas debatováním se svými přáteli.

Tato hypotéza vychází z faktu, který je běžně k vidění v denním životě. Party lidí na lavičkách, kteří diskutují o různých tématech a debatují o životě. To je také zmíněno v teoretické části bakalářské práce, kdy Říčan (2004) uvádí, že mladí lidé nejraději ve svém volném čase diskutují se svými vrstevníky na nejrůznější témata. Účelem výzkumného šetření bylo zjistit, zda je tomu tak i nadále, a pokud ano, v jaké míře mladí lidé opravdu tento způsob trávení volného času upřednostňují před jinými konkrétními aktivitami.

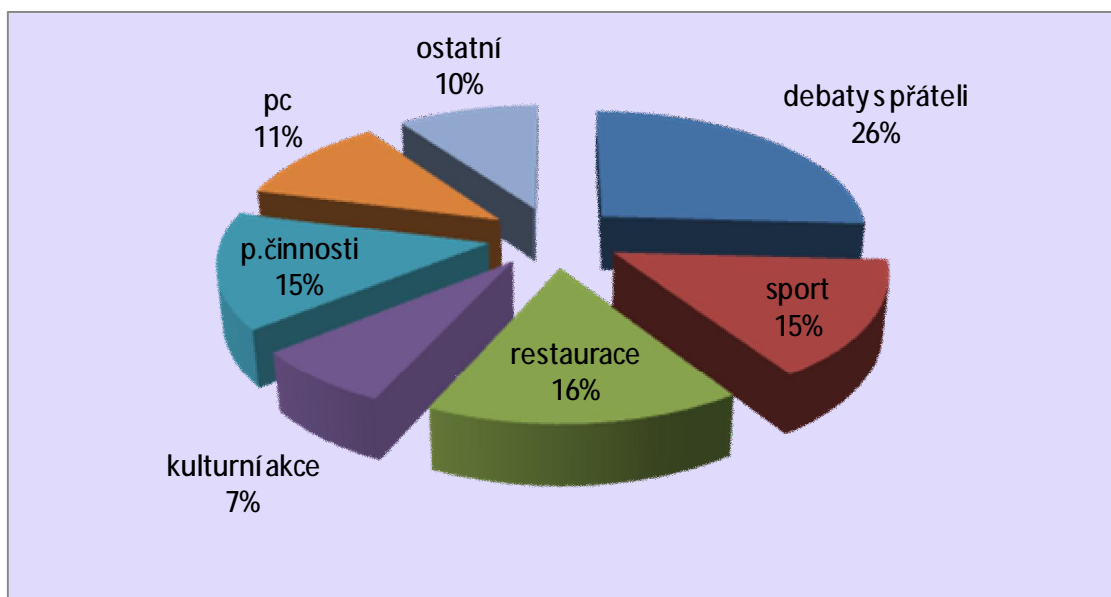
K vyhodnocení stanovené hypotézy byly určeny otázky č. 1 a č. 3 dotazníku. Úkolem otázky č. 1 bylo zjistit, jak tráví respondenti běžně svůj den, pokud jim skončí povinnosti a mají volný čas. Otázka č. 3 byla zaměřena na způsob trávení volného času respondentů ve skupině svých přátel. Výsledky byly zpracovány z celkového množství odpovědí respondentů a také i jednotlivě na každé škole. Na uvedené otázky v dotazníku odpověděli všichni respondenti. Výsledek výzkumného šetření k hypotéze č. 1 je součtem odpovědí na obě otázky.

Aktivity ve volném čase, které respondenti uváděli v dotaznících na otázku č. 1 a č. 3, byly zpracovány pomocí takzvané operacionalizace (kódování), tedy seskupení výpovědí dle obsahové podobnosti do jednotlivých kategorií a ty pak pojmenovány krátkým výstižným výrokem. Ze všech výpovědí respondentů byly vytvořeny tyto kategorie:

- **debaty s přáteli** – do této kategorie jsou zahrnuty odpovědi respondentů, které vypovídají o scházení se povětšinou venku se svými přáteli, kde debatují o nejrůznějších tématech a celkově o životě;
- **sport** – v této kategorii jsou zahrnuty sportovní aktivity fotbal, házená, karate, florbal, jóga, bojové sporty, fitness, tenis, squash, taekwondo, posilovna a jiné,
- **restaurace** – zde je zahrnuto navštěvování zařízení typu restaurací, hospod, barů, kaváren, a také čajoven;
- **kulturní akce** – společenské akce, návštěvy divadel, kin, také tanečních klubů a hraní společenských her (kulečnick, bowling a jiné);
- **pasivní činnosti** – odpočinek u televize, různé druhy relaxace a čtení knih;
- **pc** – kategorie zahrnuje trávení času u počítače, tedy různé hraní her, návštěva sociálních sítí, chatování, facebook a jiné;
- **ostatní** – v této kategorii jsou hodnoty, které měly nejmenší zastoupení ze všech odpovědí respondentů. Jedná se o nákupy, vzdělávací jazykové kurzy, výtvarné zájmy, ruční práce, psaní povídek, letní a zimní aktivity a nespécifikované společenské záliby.

Výsledky výzkumného šetření nám znázorňuje graf č. 1, který zahrnuje odpovědi všech respondentů na otázky č. 1 a č. 3 dotazníku, tedy na aktivity ve volném čase.

Graf č. 1- celkový počet odpovědí respondentů na aktivity ve volném čase

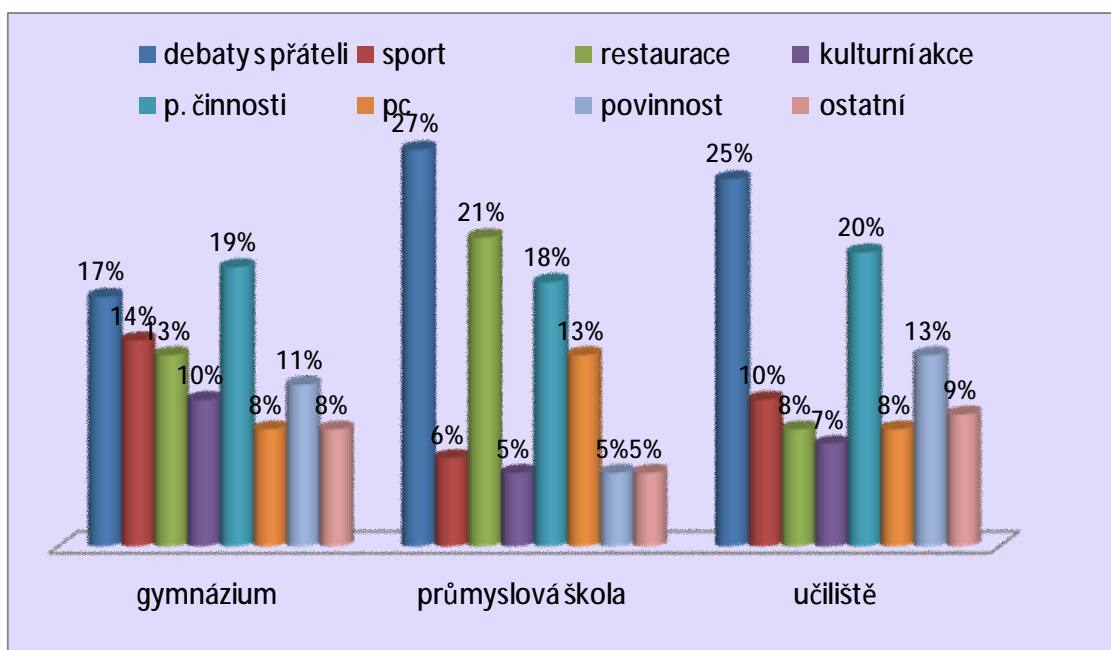

Z grafu je patrné, že větší počet odpovědí zaujaly debaty s přáteli (26%), následují odpovědi na návštěvu restauračních zařízení (16%). Debaty s přáteli mají převahu nad každou jednotlivou činností. Dá se tedy skutečně konstatovat, že mladí lidé upřednostňují scházení se venku nebo v restauračních zařízeních se svými přáteli, kde debatují o nejrůznějších tématech. Individuální sportovní aktivity a pasivní činnosti jsou zastoupeny ve stejném počtu 15% ze všech odpovědí. Činnosti spojené s trávením volného času u počítače zastupují 11% odpovědí. Méně je již zastoupena návštěvnost různých kulturních akcí (7%). Ostatní aktivity ve volném čase činí 10% odpovědí.

V dotaznících se také objevily odpovědi, že ve svém volném čase musí plnit domácí a školní povinnosti. Tyto odpovědi nebyly zahrnuty do celkového součtu odpovědí na aktivity ve volném čase, jelikož se jedná o povinnosti. Zastoupení těchto odpovědí je znázorněno pro zajímavost na následujícím grafu v jednotlivých školách.

Graf č. 2 znázorňuje výsledek výzkumného šetření k náplni volného času respondentů na jednotlivých školách. Rozložení aktivit ve volném čase je zpracováno na jednotlivých školách zvlášť.

Graf č. 2 – odpovědi na aktivity ve volném čase na jednotlivých školách

Z grafu vyplývá následující rozložení aktivit ve volném čase na jednotlivých školách.

Gymnázium:

Na gymnáziu se v odpovědích převaha debat s přáteli nepotvrdila. Tyto odpovědi jsou zde zastoupeny 17%. Převládajícími odpověďmi (19%) jsou na gymnáziu pasivní činnosti. Návštěvy restauračních zařízení (13%) a individuální sportovní aktivity (14%) získaly přibližně stejný počet odpovědí. Následují kulturní akce v počtu 10% odpovědí. Práce na počítači a ostatní aktivity jsou zahrnuty v 8% odpovědí. Domácí a školní povinnosti jsou zde zastoupeny 11% odpovědí. Do kategorie ostatní jsou zahrnuty i odpovědi na návštěvnost různých vzdělávacích kurzů, které se objevily pouze u respondentů gymnázia.

Průmyslová škola:

V průmyslové škole se převaha debat s přáteli potvrdila, získaly (27%), tedy nejvíce odpovědí. Upřednostňování pobytu v restauračních zařízeních je zastoupeno (21%) odpovědí. Na třetím místě se umístily odpovědi (18%) pasivní činnosti a práce na počítači (13%). Individuální sportovní činnosti jsou zastoupeny (6%) odpovědí. Nejméně odpovědí zaujímá (5%) návštěvnost kulturních akcí, domácích a školních povinností a ostatních činností.

Učiliště:

Učiliště také vykazuje nejvíce odpovědí na debatování venku s přáteli (25%) a na návštěvnost restauračních zařízení (8%). Pasivní činnosti získaly méně odpovědí (20%), následuje (8%) práce na počítači a (10%) individuální sportovní činnosti. Kulturní akce 7% a ostatní jsou zde zastoupeny počtem (9%) odpovědí. Povinnosti 13%.

Z celkových výsledků odpovědí respondentů na jednotlivých školách tedy vyplývá, že odpovědi na debatování s přáteli převládají nad všemi ostatními aktivitami na průmyslové škole (27%) a na učilišti (25%) odpovědí. Na gymnáziu získaly největší počet odpovědí pasivní činnosti (19%) ze všech odpovědí na gymnáziu a hned v zápětí byly (17%) odpovědi na debatování s přáteli.

Hypotéza č. 1 - vyhodnocení:

Hypotéza č. 1 byla potvrzena. Z výsledku výzkumného šetření, který je v první části hypotézy, skutečně vyplynulo, že odpovědi na debaty s přáteli převažují, před ostatními uvedenými aktivitami. Získaly největší počet (26%) z celkového počtu všech odpovědí respondentů ze všech škol. Tedy před návštěvou restauračních zařízení (16%), kde se však, ale také mohou věnovat debatám, dále individuálními sportovními aktivitami (15%) a pasivními činnostmi (15%). Také činnostmi spojenými s trávením volného času u počítače (11%), návštěvností různých kulturních akcí (7%) a ostatními aktivitami (10%) ve volném čase.

Tedy je potvrzen fakt, uvedený v teoretické části a sice, že převážná většina mladých lidí tráví svůj volný čas nejraději venku s přáteli, kde se věnují debatám na nejrůznější témata.

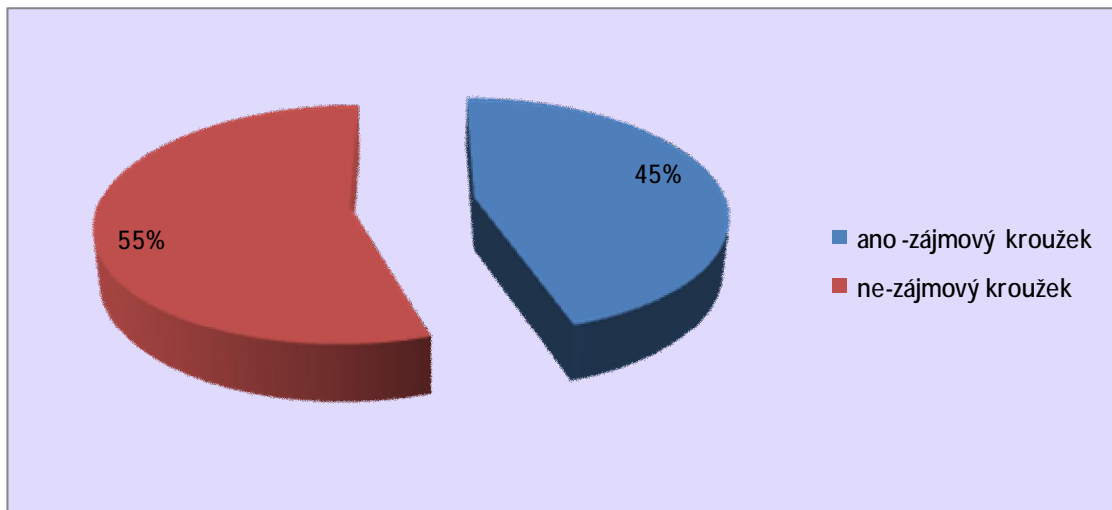
7.1.2 Vyhodnocení hypotézy č. 2

H2: Většina středoškoláků dává přednost trávení volného času spíše neorganizovanou formou před volným časem institucionálně organizovaným.

K vyhodnocení této hypotézy byla určena otázka č.3 dotazníku, která se respondentů tázala, zda navštěvují ve volném čase nějaký zájmový kroužek nebo oddíl. Otázku v dotazníku vyplnilo celkem 91 (99%) respondentů a pouze 1(1%) respondent z gymnázia na tuto otázku neodpověděl.

Graf č. 3 znázorňuje výsledek návštěvnosti zájmových kroužků nebo oddílů z celkového počtu respondentů.

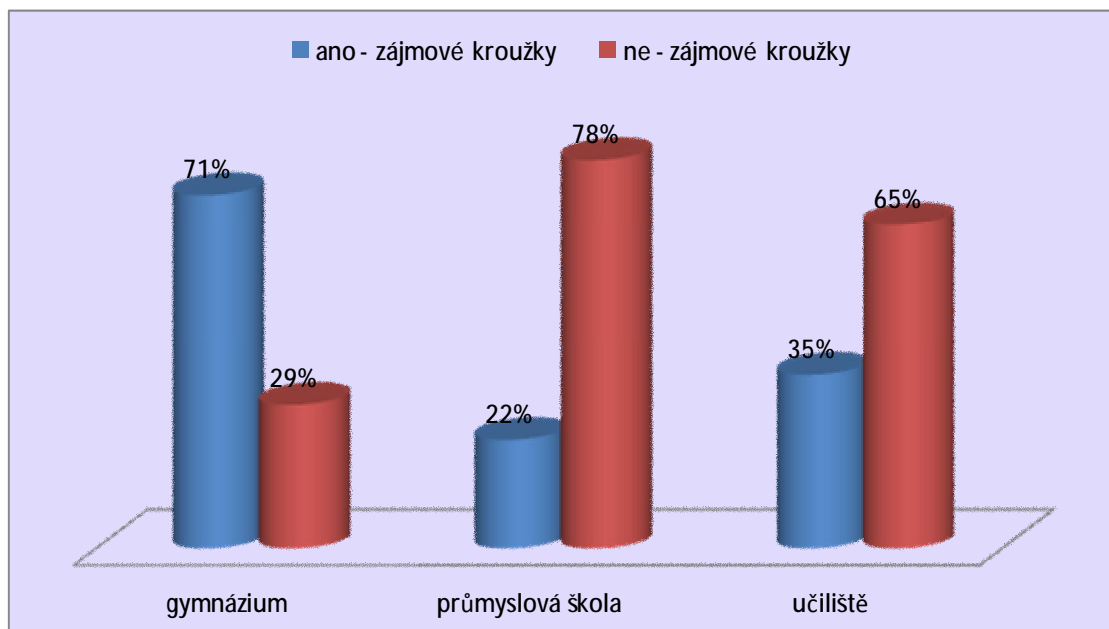
Graf č. 3 – návštěvnost respondentů v zájmových kroužcích nebo oddílech

Na grafu je názorně vidět, že rozložení počtu respondentů, kteří navštěvují nějaký zájemový kroužek nebo oddíl není tak rozdílné oproti respondentům, kteří nenavštěvují žádný zájemový kroužek. Respondentů, kteří nenavštěvují žádné zájemové kroužky nebo oddíly je celkem 51 (55%) ze všech respondentů a 41 (45%) respondentů návštěvnost zájmových kroužků nebo oddílů potvrdilo. Není tedy příliš velký rozdíl mezi organizovaným a neorganizovaným volným časem respondentů v této věkové kategorii.

Graf č. 4 již znázorňuje výsledek návštěvnosti zájmových kroužků nebo oddílů z celkového počtu respondentů na jednotlivých školách.

Graf č. 4 - návštěvnost zájmových kroužků nebo oddílů na školách

Graf vykazuje následující počty respondentů navštěvující zájmové kroužky nebo oddíly na jednotlivých školách:

Gymnázium:

Z celkového počtu respondentů na gymnáziu celých 24 (71%) navštěvuje nějaký zájmový kroužek nebo oddíl a jen malá část respondentů 10 (29%) nenavštěvuje žádné zájmové kroužky nebo oddíly.

Průmyslová škola:

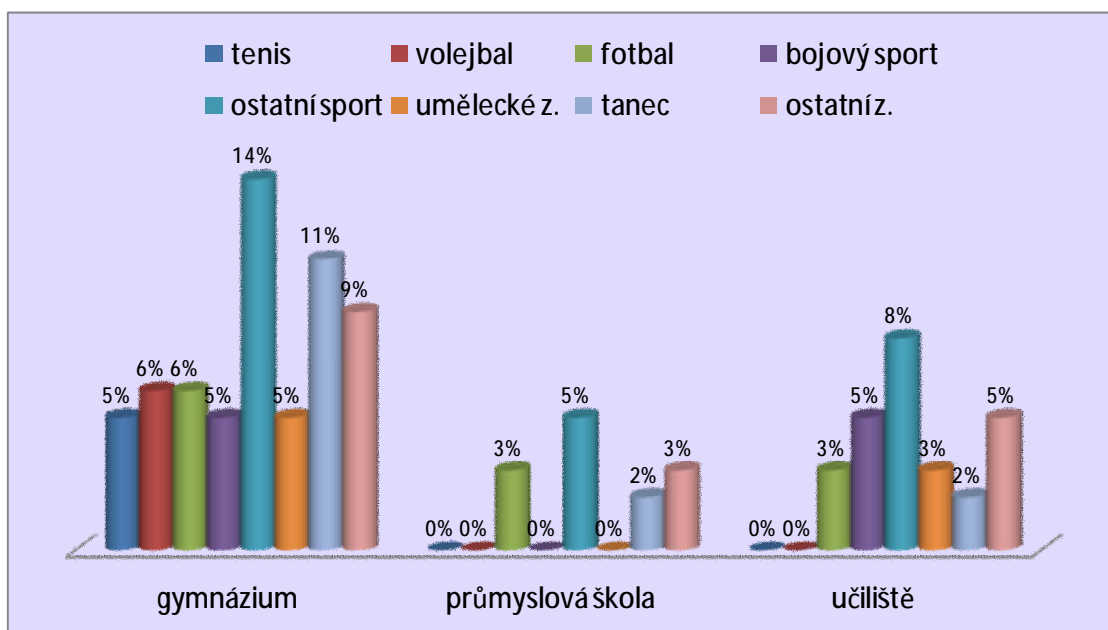
Na průmyslové škole pak pouze 6 (22%) respondentů uvedlo návštěvnost zájmových kroužků a 21 (78%) respondentů údajně žádné zájmové kroužky nenavštěvuje. Jako důvod uvádějí respondenti z průmyslové školy kladení velkých nároků ze strany školy, zejména dlouhou dobu vyučování a příliš domácích úkolů ze školy.

Učiliště:

Na učilišti potvrdilo návštěvnost zájmových kroužků 11 (35%) respondentů a 20 (65%) respondentů uvedlo, že nenavštěvuje žádné zájmové kroužky nebo oddíly, nebo na otázku neodpověděli, z těchto výsledků lze tedy usuzovat, že opravdu žádný zájmový kroužek nenavštěvují.

Rozložení konkrétním zájmových kroužků je znázorněno na grafu č. 5. Jsou zde uvedeny všechny odpovědi na návštěvnost zájmových kroužků nebo oddílů, které byly uvedeny v dotaznících. Podíl zastoupení zájmových kroužků nebo oddílů je znázorněn celkem na jednotlivých školách.

Graf č. 5 - rozložení zájmových kroužků respondentů z jednotlivých škol

Graf znázorňuje rozložení konkrétních zájmových kroužků nebo oddílů uvedených respondenty z jednotlivých škol:

Gymnázium:

Ze všech odpovědí respondentů na návštěvnost zájmových kroužků jsou v počtu 5% zastoupeny na gymnáziu zájmy – tenis, bojové sporty (taekwondo) a umělecké zájmy (hraní na kytaru v hudebním klubu, klavír, dramatický kroužek, kurz malování a kreslení), v 6% volejbal a fotbal, 11% zastupují taneční kurzy (břišní a latinské tance, rumba, zumba), 14% ostatní sportovní zájmy (fitness, jóga, házená, stolní tenis na závodní úrovni, cyklistika - Cycling MTB). Ostatní zájmové kroužky (9%) - 68. Lvíčata (tato organizace pořádá společenské akce a tábory pro děti a mládež), základní umělecká škola (zpěv; kroužek - Mladí hasiči a kynologický klub). Na tomto gymnáziu mají vlastní školní televizi TV gymlit.

Průmyslová škola:

Zde se ze všech odpovědí na návštěvnost zájmových kroužků objevily odpovědi – (3%) fotbal, (2%) taneční kroužek, (5%) ostatní sportovní zájmy (floorball, footsal a fitness) a 3% odpovědí zaujaly ostatní zájmové kroužky (motocross).

Učiliště:

Ze všech odpovědí na zájmové kroužky se na učilišti objevil fotbal (3%), v 5% bojové sporty (klub boxu, klub karate, ETB-intro – technika úderů a kopů sebeobrany), ve 3% umělecké zájmy (hudební kroužek – kytara, flétna; kurzy ruční práce - paličkování, drhání, šití, keramika; divadelní kroužek). Dále je tu 2% zastoupen tanec (balet, sportovní tanec hip-hop), v 8% ostatní sportovní kroužky (sportovní oddíl basketbalu, gymnastika). Ostatní zájmové činnosti činí 5% a jedná se o skautský oddíl.

Na všech školách převládají sportovní aktivity, na gymnáziu jsou pak výrazně zastoupeny aktivity taneční a ostatní zájmové činnosti. Pouze odpovědi na konkrétní sportovní činnosti hraní tenisu a volejbalu se vyskytly u respondentů gymnázia. Bojové sporty jsou zastoupeny ve stejném počtu na gymnáziu i na učilišti. Umělecké zájmy se objevily v odpovědích respondentů také pouze z gymnázia a učiliště. Průmyslová škola má nejmenší počet zastoupení zájmových činností ze všech odpovědí, které byly uvedeny v dotaznících na návštěvnost zájmových kroužků nebo oddílů.

Hypotéza č. 2 - vyhodnocení:

Hypotéza č. 2 se zcela nepotvrdila. Z výsledku vyplynulo, že z celkového počtu respondentů 51 (55%) žádný zájmový kroužek nebo oddíl nenavštěvuje. Návštěvnost zájmových kroužků nebo oddílů potvrdilo 41 (45%) respondentů. Tedy rozdíl mezi skupinou respondentů, kteří v dotazníku uvedli, že nenavštěvují žádný zájmový kroužek nebo oddíl je minimální oproti skupině respondentů, kteří zájmové kroužky nebo oddíly navštěvují. Tento výsledek významně ovlivnili respondenti z gymnázia, kde návštěvnost činí 24 (71%) respondentů. Učiliště má pak 11 (35%) respondentů navštěvujících nějaký zájmový kroužek a průmyslová škola 6 (22%) respondentů, kteří navštěvují nějaký zájmový kroužek nebo oddíl.

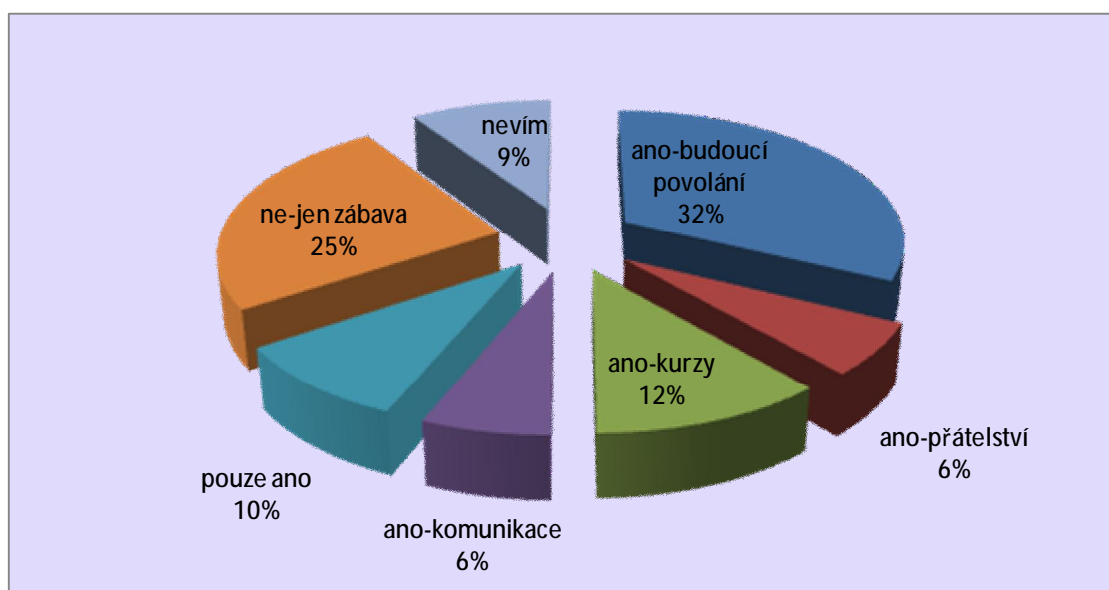
7.1.3 Vyhodnocení hypotézy č. 3

H3: Většina středoškoláků si dostatečně neuvědomuje, jaký význam pro jejich budoucnost má kvalita využívání jejich volného času.

K vyhodnocení této hypotézy byly určeny otázky č. 6 a č. 10 dotazníku. Otázka č. 6 se dotazovala, zda aktivity, kterým se respondenti věnují ve volném čase, jim mohou nějakým způsobem pomoci při naplnění jejich životních cílů. Otázka č. 10 zněla obdobně a to, zda jim aktivity, kterým se věnují ve volném čase, mohou nějak pomoci v lepší komunikaci a kontaktu s ostatními lidmi, tedy byla zaměřena spíše na socializační stránku.

Graf č. 6 znázorňuje odpovědi na otázku č. 6 dotazníku, tedy zda aktivity, kterým se respondenti věnují ve volném čase, jim mohou nějakým způsobem pomoci při naplnění jejich životních cílů. Na tuto otázku odpovědělo 85 (92%) respondentů a 7 (8%) respondentů na otázku neodpovědělo.

Graf č. 6 – odpovědi na význam náplně volného času

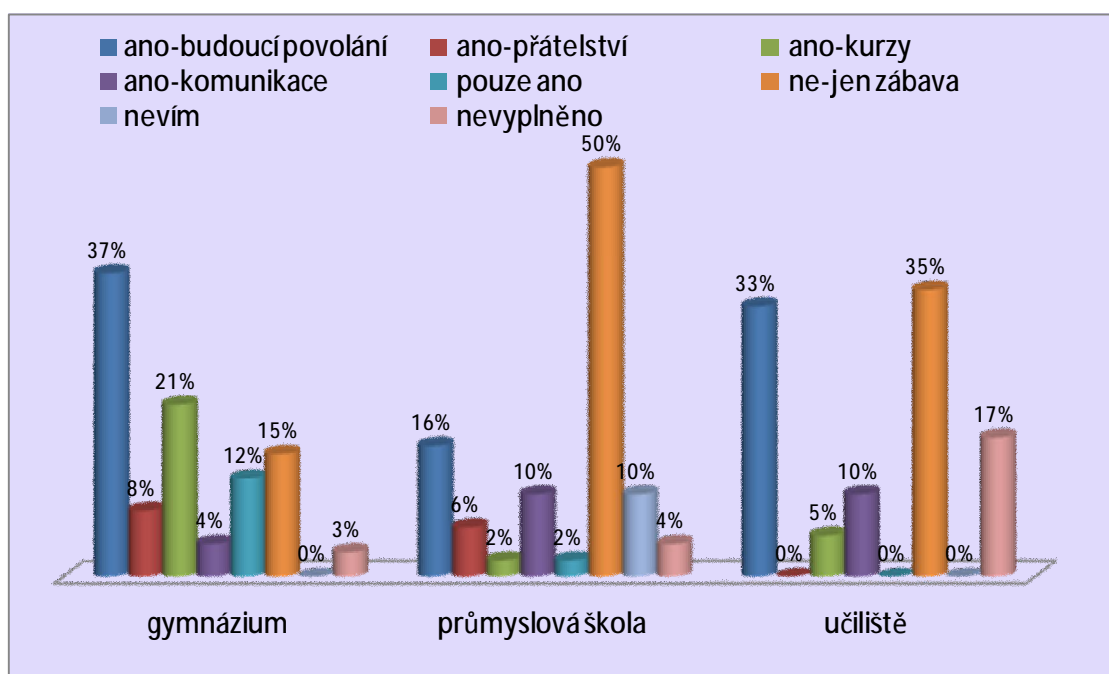

Graf ukazuje, že většina mladých lidí si smysluplné trávení volného času přece jen uvědomuje. Z celkového počtu odpovědí jsou respondenti z 32% přesvědčeni, že aktivity, kterým se ve volném čase věnují, jim mohou pomoci k lepšímu uplatnění v budoucím životě a v jejich budoucím povolání. Získávají tak mnoho užitečných zkušeností a otevírá

se jim cesta do světa. Názor, že jazykové kurzy mají význam pro další kvalifikaci a uplatnění na trhu práce byl zastoupen 12%. Na tuto otázku bylo 10% odpovědí pouze ano bez odůvodnění. Odpovědi respondentů z 6% ukazují na význam aktivit ve volném čase při navazování přátelství, přinášejí jim i nové známosti a kontakty. Odpověď zlepšení komunikace se vyskytla v 6%. Zastoupena je tu i odpověď nevím (9%). Případy, kdy respondenti uvedli, že aktivity, kterým se věnují ve volném čase, jsou pro ně jen pouhou zábavou bez dalšího významu, jsou zastoupeny v 25% odpovědí.

Na grafu č. 7 jsou znázorněny odpovědi respondentů na otázku č. 6 na jednotlivých školách zvlášť. Je zde znázorněn i podíl nevyplněných dotazníků na jednotlivých školách.

Graf č. 7 - odpovědi na význam náplně volného času na jednotlivých školách

Graf znázorňuje odpovědi respondentů na význam jejich aktivit v budoucnu z jednotlivých školách:

Gymnázium:

Na gymnáziu v 37% jsou respondenti přesvědčeni, že aktivity, kterým se ve volném čase věnují, jim mohou pomoci k lepšímu uplatnění v budoucím životě a v jejich budoucím povolání. Názor, že jazykové kurzy mají význam pro další kvalifikaci a uplatnění na trhu práce, se objevil v 21% odpovědí. Zastoupení odpovědí respondentů z 8% zaujímá také

navazování přátelství. Odpověď zlepšení komunikace se vyskytla ve 4% odpovědí. Na tuto otázku činilo 12% z odpovědí pouze ano bez odůvodnění. Respondentů, kteří v dotaznících uvedli, že aktivity, kterým se věnují ve volném čase, jsou pro ně jen pouhou zábavou bylo 15%. Na otázku nebylo ve 3% případů odpovězeno.

Průmyslová škola:

Průmyslová škola vykazuje největší počet odpovědí respondentů (50%), kteří v dotaznících na stanovenou otázku uvedli, že aktivity, kterým se věnují ve volném čase, jsou pro ně jen pouhou zábavou a nemají, dle jejich názoru příliš velký význam v dalším uplatnění v jejich životě. Odpovědi, že aktivity, kterým se ve volném čase věnují, mohou pomoci respondentům k lepšímu uplatnění v budoucnu, činí 16%. Dále 10% odpovědí respondentů potvrzuje lepší komunikaci. Odpověď pouze ano činí 2% a význam návštěvnosti jazykových kurzů pro další uplatnění jsou zde zastoupeny také 2%. Odpověď nevím činí 10% a 4% případů na otázku neodpovědělo.

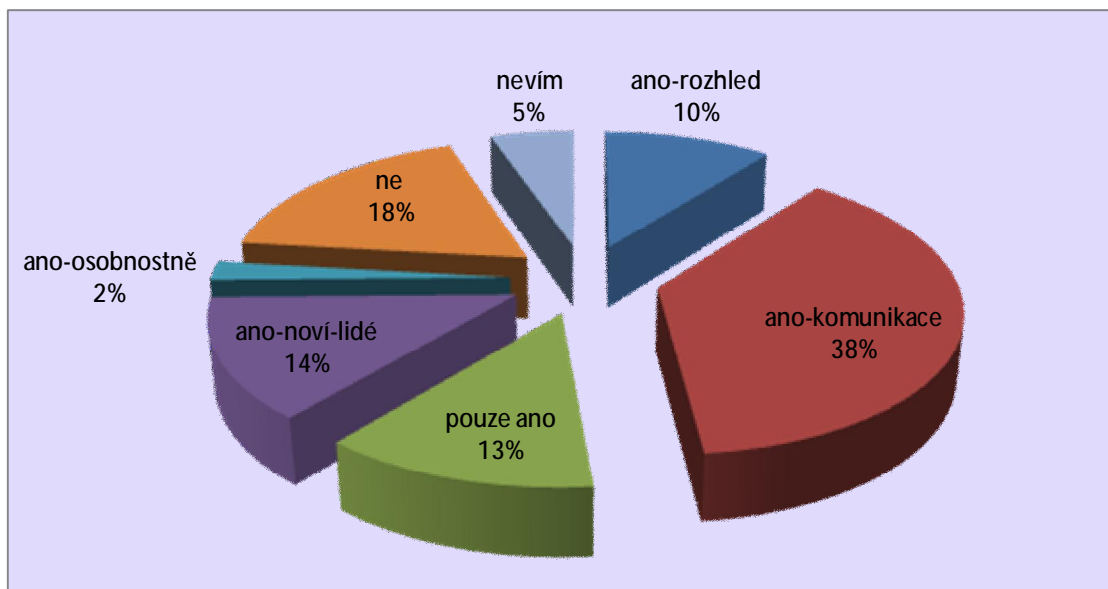
Učiliště:

I učiliště vykazuje vysoký počet odpovědí respondentů (35%), kteří v dotaznících na stanovenou otázku uvedli, že aktivity, kterým se věnují ve volném čase, jsou pro ně jen pouhou zábavou. Odpovědi, že aktivity, jim mohou pomoci k lepšímu uplatnění v budoucnu, jsou zastoupeny v počtu 33%. Význam aktivit ve zlepšení komunikace činí 10% odpovědí. Odpovědi návštěvnost kurzů, které jsou prospěšné pro další uplatnění, jsou zastoupeny 5%. Otázka nebyla v 17% zodpovězena.

Z celkového výsledku vyplývá, že pro respondenty z průmyslové školy jsou aktivity, kterým se věnují ve volném čase, jen pouhou zábavou a nemají dle jejich názoru příliš velký význam v dalším uplatnění v životě. Stejně odůvodnění převládá na učilišti, kde bylo i nejvíce nevyplněných dotazníků. Ovšem zároveň jsou na učilišti výrazně zastoupeny odpovědi, že aktivity, kterým se ve volném čase věnují, jim mohou pomoci k lepšímu uplatnění v budoucím životě a v jejich budoucím povolání. Závěrem k této otázce lze tedy konstatovat, že smysluplnost svých aktivit ve volném čase si uvědomují nejvíce respondenti z gymnázia.

Graf č. 8 již znázorňuje výpovědi respondentů k otázce č. 10. Otázka zněla, zda aktivity, kterým se respondenti věnují ve volném čase, mohou nějak pomoci v lepší komunikaci a kontaktu s ostatními lidmi. Na tuto otázku odpovědělo 81 (88%) respondentů a 11 (12%) respondentů na otázku neodpovědělo.

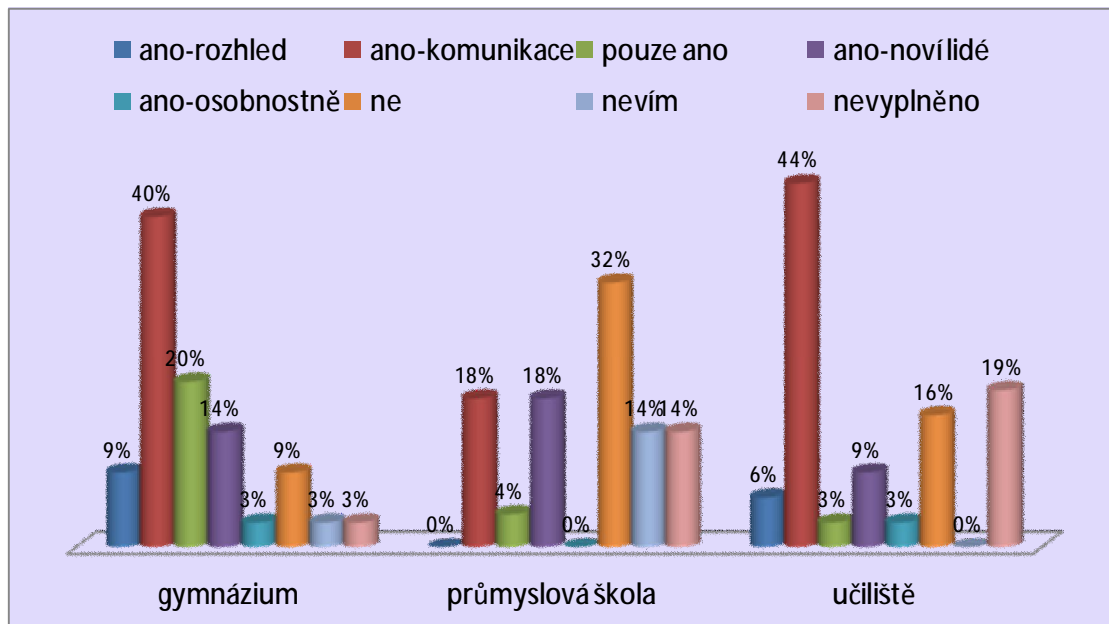
Graf č. 8 – odpovědi na význam trávení volného času v lepší komunikaci

Z grafu je patrné, že převážná většina respondentů odpověděla na tuto otázku kladně. Kladná odpověď s odůvodněním, že se díky svým volnočasovým aktivitám setkávají s různými lidmi, je v zastoupení 38%, s kterými díky debatám získávají lepší komunikační schopnosti a mají k nim tak blíže. Jsou pak méně ostýchaví před cizími lidmi. V 13% zněla odpověď také kladně, jen nebyla zdůvodněna. Navazování nových kontaktů a přátelství díky aktivitám ve volném čase je zde uvedeno v 14% odpovědí. Jako další kladný důvod byl z 10% uváděn rozhled díky získaným informacím. Odpovědi týkající se osobnostního růstu jsou zastoupeny 2%. Odpověď ne je tu zastoupena 18% a znamená tedy, že aktivity, kterým se ve volném čase respondenti věnují, jim dle jejich názoru nepřinášejí žádné významné skutečnosti. Odpovědi respondentů, kteří uvedli, že neví, zda jim aktivity ve volném čase něco přinášejí, jsou zde zastoupeny 5%.

Graf č. 9 nám znázorňuje odpovědi respondentů na otázku č. 10 v jednotlivých školách. V grafu je znázorněn i podíl nevyplněných dotazníků na jednotlivých školách.

Graf č. 9 – význam trávení volného času v lepší komunikaci na školách

Graf znázorňuje odpovědi respondentů na význam jejich aktivit v lepší komunikaci z jednotlivých škol:

Gymnázium:

Největší zastoupení na gymnáziu (40%) mají odpovědi respondentů, kteří uvádějí, že díky svým volnočasovým aktivitám se setkávají s různými lidmi, s nimiž díky debatám získávají lepší komunikační schopnosti a mají k nim tak blíže. Ve 20% byly odpověď také kladná, jen nebyla zdůvodněna. Navazování nových kontaktů s lidmi díky aktivitám ve volném čase je zde uvedeno ve 14% odpovědí. Získávání nových informací, tedy takzvaného rozhledu, se vyskytlo v 9% odpovědí. Odpovědi v počtu 3% představují osobnostní růst. Odpověď ne je tu zastoupena 9%. Odpovědi respondentů, že neví, zda jim aktivity ve volném čase něco přináší, jsou zde zastoupeny 3% a ve stejném počtu (3%) nebylo na otázku odpovězeno.

Průmyslová škola:

Největší zastoupení (32%) mají na průmyslové škole odpovědi, že aktivity, kterým se ve volném čase respondenti věnují, jim dle jejich názoru nepřináší žádné významné skutečnosti v jejich budoucím životě. Odpovědi získávání lepších komunikačních schopností a navazování nových kontaktů s lidmi jsou zde zastoupeny 18% a odpověď

pouze ano činí 4%. Odpověď nevím činí 14% a ve stejném počtu (14%) nebyla otázka zodpovězena.

Učiliště:

Na učilišti je nejvíce (44%) odpovědí respondentů, kteří uvádějí, že díky svým volnočasovým aktivitám získávají lepší komunikační schopnosti. Navazování nových kontaktů s lidmi díky aktivitám ve volném čase je zde uvedeno v 9% odpovědí. V počtu 6% představují odpovědi ohledně získávání nových informací, takzvaného rozhledu. Osobnostní růst a odpovědi pouze ano činí 3%. Odpověď ne je tu zastoupena 16%. V 19% nebylo na otázku odpovězeno.

Význam hodnotně tráveného volného času v souvislosti s lepší socializací, navazování kontaktů s lidmi a lepší komunikaci si uvědomují respondenti z učiliště a gymnázia. Nejméně si smysluplnost volného času v návaznosti na komunikaci uvědomují respondenti z průmyslové školy. Tento fakt potvrzuje největší počet odpovědí ne a nevím ze všech odpovědí na jednotlivých školách. Na průmyslové škole je také značný podíl nevyplněných dotazníků.

Hypotéza č. 3 - vyhodnocení:

Hypotéza č. 3 se tedy nepotvrdila. Z odpovědí respondentů je zřejmé, že si mladí lidé význam smysluplného trávení volného času uvědomují. Výsledek, který tento fakt potvrzuje, byl získán procentuálním porovnáním všech odpovědí kladných a ostatních odpovědí (odpovědi ne a nevím) na otázku významu smysluplného trávení volného času v budoucnu. Kladných odpovědí je celkem 66% a ostatních odpovědí je pouze 34%. Odpovědi na otázku významu volného času v lepší komunikaci činí 77% kladných a 23% ostatních. Mladí lidé si tedy uvědomují smysluplnost využívání svého volného času a jistě si dokážou i nadále nacházet ve svém volném čase aktivity, které je budou uspokojovat a naplňovat jejich životní cíle.

7.2 Vyhodnocení hypotéz – H4, H5, H6, H7

Pro vyhodnocení následujících hypotéz byl výzkumný vzorek respondentů rozdělen do dvou skupin. Způsob rozdělení respondentů do jednotlivých skupin se opíral o teoretickou část této práce, kde jsme citovali Spoustu (1996), který uvádí, že možnosti rozvoje zdravé osobnosti ve volném čase můžeme vymezit aktivní snahou o sebeprosazení, o sociální integraci a o vědomé využívání svých schopností. Rozdělení bylo provedeno podle následujících dvou činností, tedy:

Hodnotné činnosti – takové, které vedou k rozvoji zdravé osobnosti.

Indiferentní činnosti – takové, které za normálních okolností přímý vztah k rozvoji zdravé osobnosti nemají.

Rozdělení respondentů v jednotlivých skupinách:

SKUPINA I – hodnotné činnosti:

Do této skupiny byli zařazeni respondenti, kteří v dotazníku uvedli skutečnosti, ze kterých bylo patrné, že naplňují svůj volný čas hodnotným způsobem, hodnotnými činnostmi, které vedou k rozvoji zdravé osobnosti. Respondenti v této skupině uváděli převážně aktivnější přístup k činnostem ve volném čase, především se věnují různým sportovním aktivitám, návštěvě různých kulturních akcí, ale i výtvarným pracím a jiným aktivitám. Vedle těchto aktivnějších činností se samozřejmě i tito respondenti věnují i dalším aktivitám, které mají spíše pasivnější charakter, a to debatám s přáteli, odpočinku a relaxaci.

Příklad dotazníku, který je zařazen ve skupině I (viz. příloha č. I)

- odpovědi na otázky č. 1, č. 2 a č. 3: gymnázium - číslo dotazníku G14:

Otázka č. 1: *„Věnuji se tanci a hudbě či četbě. Také ráda kreslím nebo píšu povídky. Případně jdu bruslit na nedaleký rybník, v létě na koupák.“*

Otázka č. 2: *„Žádné, v mé blízkosti nemám tu možnost a dojíždění z Prahy je dost obtížné.“*

Otázka č. 3: *„Hudbě, volejbalu či zajdeme na kulečnick. Jinak nám stačí si jen tak venku povídat.“*

SKUPINA II – indiferentní činnosti:

Druhou skupinu tvořili respondenti, z jejichž odpovědí v dotazníku úplně hodnotné naplnování volného času nevyplývalo, tedy indiferentní činnosti – takové, které za normálních okolností přímý vztah k rozvoji zdravé osobnosti nemají. Respondenti z této skupiny v dotaznících převážně uváděli, že se ve svém volném čase povětšinou jen tak procházejí po městě, debatují s přáteli, občas zajdou do nějakého klubu (není myšleno zájmového), tráví čas pasivnějšími činnostmi převážně u počítače a televize, a podobnými aktivitami. Z těchto dotazníků není patrnější známka, která by, dle výše stanoveného rozdělení, měla za normálních okolností přímý vztah k rozvoji zdravé osobnosti. Jedná se tedy o skupinu s indiferentními činnostmi.

Příklad dotazníku, který je zařazen ve skupině II (viz. příloha č. II)

- odpovědi na otázky č. 1, č. 2 a č. 3: Gymnázium - číslo dotazníku G2:

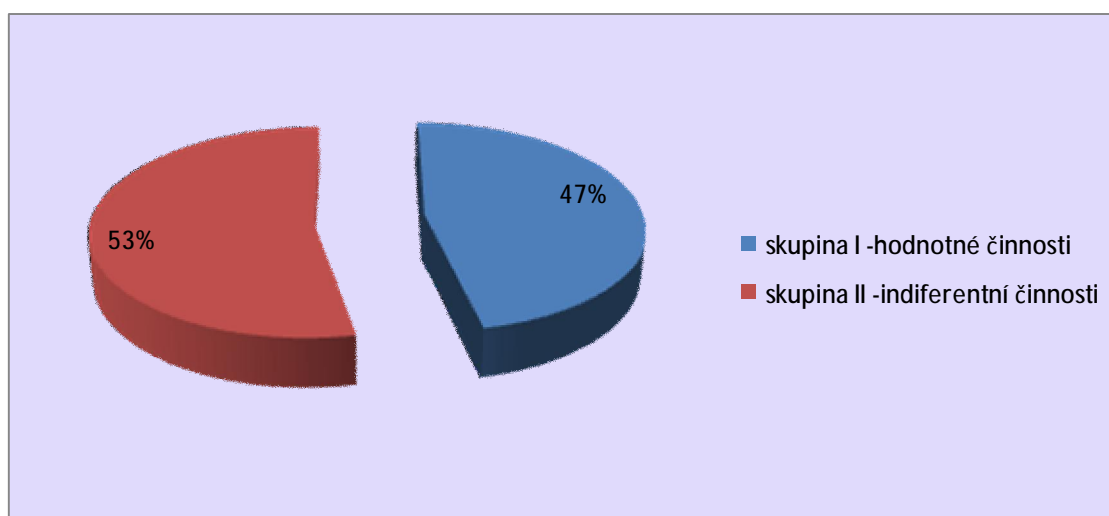
Otázka č. 1: „*Když mám volný čas, tak relaxuji – koukám na televizi, hraju na počítači, čtu,*“

Otázka č. 2: „*Vzhledem k tomu, že škola mi zabírá příliš času, zájmové kroužky nestíhám.*“

Otázka č. 3: „*povídání si, společné záliby*“

Rozložení počtu respondentů, kteří jsou zařazeni ve skupině I a skupině II znázorňuje graf č. 10.

Graf č. 10 - rozložení respondentů ve skupině I a skupině II

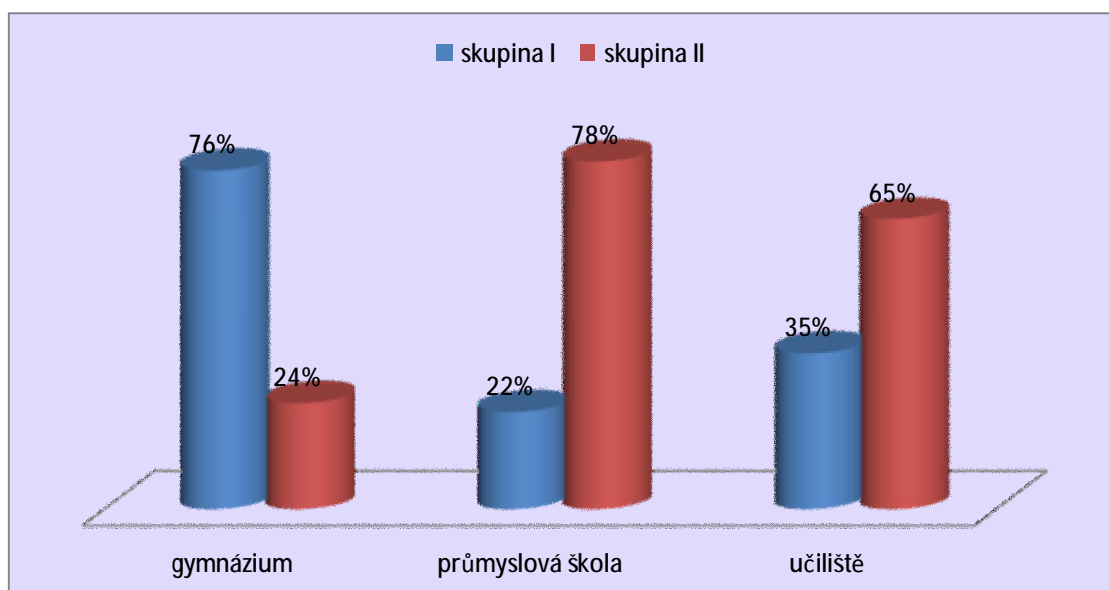
Z grafu je patrné následující rozložení respondentů v jednotlivých skupinách:

Skupina I - hodnotné činnosti: Tuto skupinu tvoří celkem 43 (47%) respondentů.

Skupina II - indiferentní: Tato skupina je tvořena 49 (53%) respondenty.

Rozložení počtu respondentů ve skupině I a skupině II na jednotlivých školách, znázorňuje graf č. 11.

Graf č. 11 – počet respondentů ve skupině I a skupině II ve školách

Z grafu je patrné rozložení respondentů ve skupině I a skupině II na jednotlivých školách.

Gymnázium:

Na gymnáziu je převaha respondentů zařazených ve skupině I, a to v počtu 26 (76%). Tato převaha je i vůči ostatním respondentům zařazených ve skupině I z dalších uvedených škol. Ve skupině II je zařazeno pouze 8 (24%) respondentů z gymnázia, tedy nejméně oproti ostatním uvedeným školám.

Průmyslová škola:

Vyazuje opačný počet respondentů v jednotlivých skupinách a to 6 (22%) respondentů ve skupině I a 21 (78%) respondentů ve skupině II.

Učiliště:

Učiliště má částečně podobné zastoupení v jednotlivých skupinách jako průmyslová škola. Zde je ve skupině I zařazeno 11 (35%) respondentů a 20 (65%) respondentů spadá do skupiny II.

Největší zastoupení ve skupině I mají respondenti z gymnázia. Ve skupině II je největší podíl zastoupen respondenty z průmyslové školy. Toto nerovnoměrné rozložení respondentů, může částečně ovlivnit rozložení výsledků srovnání, avšak pouze srovnání ve skupinách v rámci jednotlivých škol. Nebude však mít vliv v konečném výstupu (rozdíl mezi respondenty ve skupině I a II), který je podstatný pro vyhodnocení stanovených hypotéz.

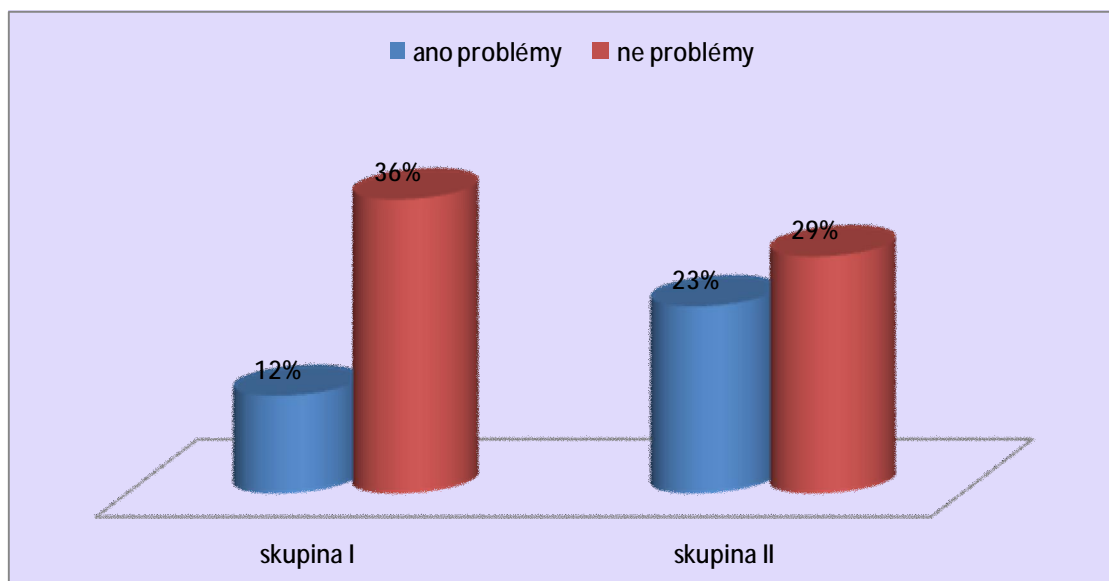
7.2.1 Vyhodnocení hypotézy č. 4

H4: U středoškoláků, kteří se ve svém volném čase více věnují zájmovým aktivitám, dochází k menšímu výskytu problémového či nežádoucího chování.

Při vyhodnocení hypotézy č. 4 bylo vycházeno z celkového počtu respondentů, kteří byli rozděleni do jednotlivých skupin, tedy do skupiny I a skupiny II. V každé jednotlivé skupině byl vyhodnocen výskyt kladných odpovědí na otázku č. 8, která zněla, zda měli respondenti v poslední době problémy se svým chováním, za které by následoval nějaký postih. Z celkového počtu respondentů na otázku odpovědělo kladně 32 respondentů (35%) a 60 (65%) respondentů odpovědělo záporně, nebo na otázku neodpověděli, tedy můžeme se domnívat, že problémy s chováním zřejmě nemají a v nedávné době ani neměli.

Rozložení výskytu problémového a bezproblémového chování ve skupině I a ve skupině II u všech respondentů znázorňuje graf č. 12:

Graf č. 12 – respondenti s problémových a bezproblémovým chováním

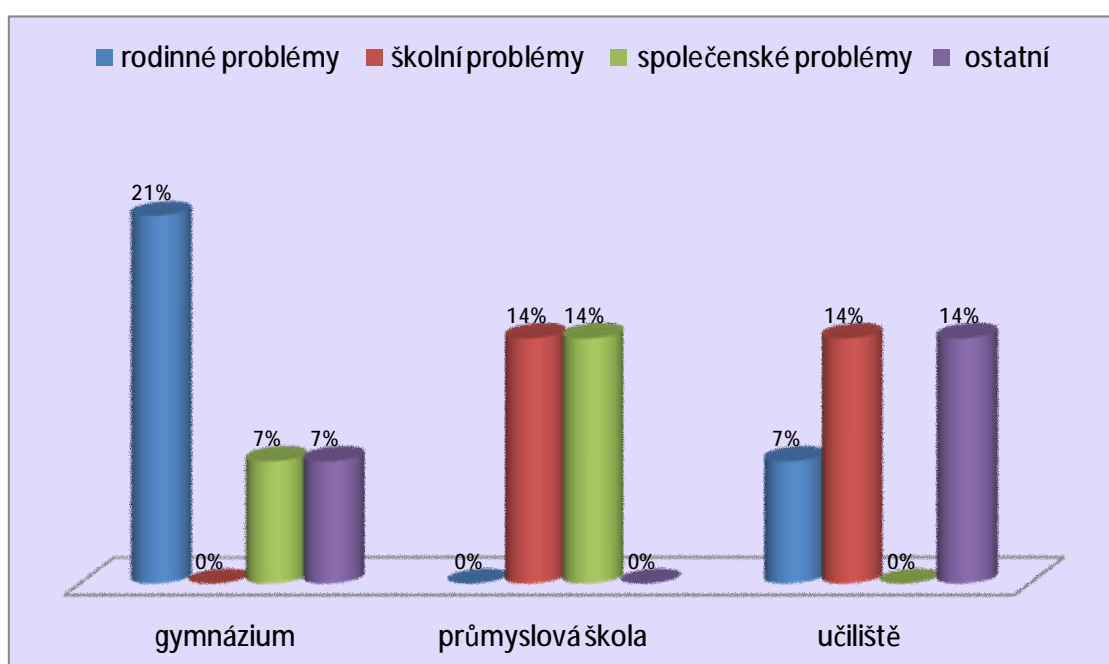
Z grafu je patrné, že ve větší části respondenti problémy se svých chováním nemají. Pokud se zaměříme na uvedené problémové chování v jednotlivých skupinách, pak vidíme, že skutečně výskyt problémového chování převažuje u respondentů ze skupiny II, konkrétně 21 (23%) oproti 11 respondentům ze skupiny I (12%) s výskytem problémového chování. Stejně tak vychází, že menší počet 28 (29%) respondentů zařazených ve skupině II uvedlo, že nemají problémy s chováním, nebo neodpověděli na tuto otázku. Respondentů ze skupiny I, kteří uvedli, že nemají problémy s chováním nebo na otázku neodpověděli, je pak 32 (36%). Tedy větší počet bezproblémového chování se vyskytuje ve skupině I. Ve skupině II se naopak vyskytuje menší podíl respondentů, kteří nemají problémy s chováním.

Z celkového počtu respondentů byli k dalšímu vyhodnocení vybráni pouze respondenti s problémovým chováním, a to v počtu 32 (35%) z celkového počtu 92 respondentů. Odpovědi na konkrétní výskyt problémového chování jsou dále zpracovány zvlášť ve skupině I a skupině II. Rozložení odpovědí je uvedeno v rámci jednotlivých škol.

Skupina I – hodnotné činnosti:

Výskyt konkrétního problémového chování u respondentů ze skupiny I znázorňuje graf č.14, kde je uvedeno rozložení odpovědí respondentů na jednotlivých školách.

Graf č. 14 – konkrétní problémové chování na jednotlivých školách

Graf znázorňuje rozložení odpovědí na problémové chování na jednotlivých školách:

Gymnázium:

- *rodinné problémy*: 21% odpovědí byly problémy v rodinném prostředí, konkrétně neshody s rodiči;
- *společenské problémy*: v 7% byla odpověď nesouhlas okolní společnosti (vyznávání nacionalismu a rasismu);
- *ostatní*: v 7% byla odpověď zařazení v psychologickém programu s léčbou deprese.

Průmyslová škola:

- *školní problémy*: ředitelská důtka (7%) a pozdní příchody (7%);
- *společenské problémy*: nespecifikované soudní problémy (7%) a nespecifikované problémy v partě vrstevníků (7%).

Učiliště:

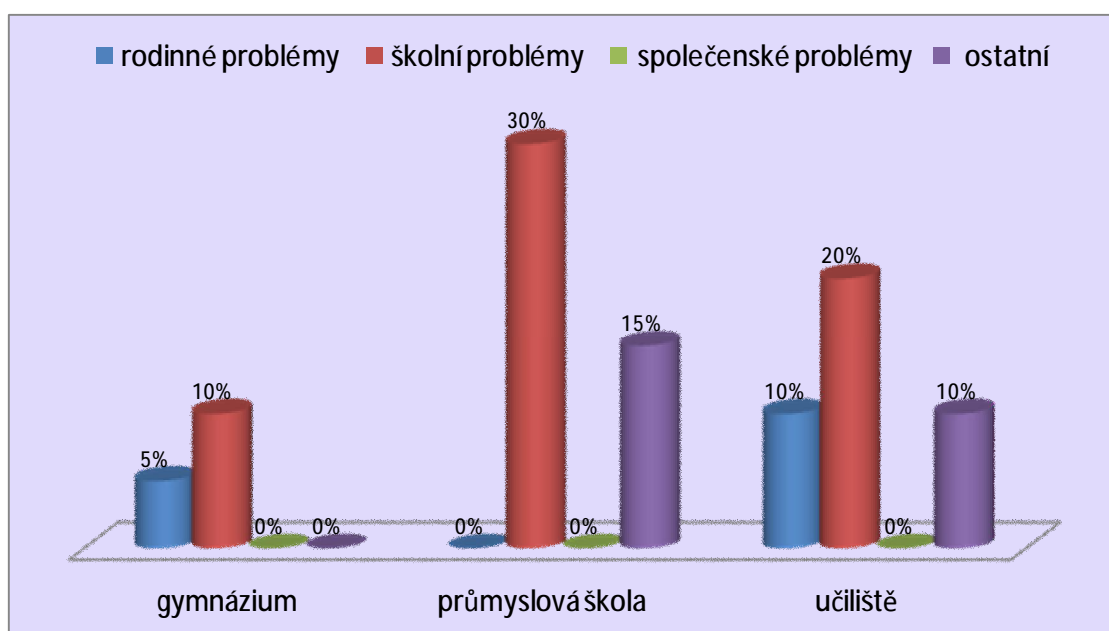
- *rodinné problémy*: nespecifikované rodinné problémy (7%);
- *školní problémy*: podmíněčné vyloučení za provokace (7%) a nespecifikované školní problémy (7%);
- *ostatní*: umístění v diagnostickém ústavu za útěky (7%) a podmíněčné vyloučení za blíže neuvedené provokace (7%).

Ze všech odpovědí respondentů ze skupiny I, které vypovídaly o problémovém chování, bylo 36% z gymnázia. Stejný počet odpovědí, tedy 36%, bylo na učilišti. Zastoupení odpovědí respondentů z průmyslové školy činí 28%. Tedy rozložení odpovědí na problémové chování ve skupině I není nijak výrazné na jednotlivých školách.

Skupina II – indiferentní činnosti:

Rozložení odpovědí všech respondentů ze skupiny II na problémové chování v rámci jednotlivých škol je uvedeno v grafu č. 15.

Graf č. 15 – konkrétní problémové chování na jednotlivých školách

Graf znázorňuje odpovědi všech respondentů v této skupině, na jednotlivých školách se vyskytovaly odpovědi na následující problémy.

Gymnázium:

- *rodinné problémy*: pozdní příchody domů (5%);
- *školní problémy*: ředitelská důtka za pozdní příchody (5%) a dvojka z chování (5%).

Průmyslová škola:

- *školní problémy*: z 20% je zde uvedena ředitelská důtka (opakované pozdní příchody a neomluvené hodiny, používání mobilního telefonu v hodině, vyrušování v hodině), kouření v prostorách školy (5%) a velká absence docházky (5%);
- *ostatní*: z 10% odpověď ano bez konkrétního vysvětlení a 5% nespecifikované problémy v partě vrstevníků.

Učiliště:

- *rodinné problémy*: v 10% neshody s rodiči (lhaní, neúcta k rodičům);
- *školní problémy*: z 5% návrh na trojku z chování (problémy s chováním), v 5% šikanování ostatních spolužáků a pozdní příchody (10%);
- *ostatní*: odpovědi pouze ano (10%).

Největší počet problémového chování ze všech odpovědí respondentů v této skupině se objevuje ve 45% odpovědí na průmyslové škole a v podobné míře i na učilišti (40%). Odpovědi na problémové chování se nejméně vyskytly u respondentů z gymnázia (20%). Z celkového výsledku tedy vyplývá, že v této skupině je nejmenší výskyt problémového chování u respondentů z gymnázia.

Hypotéza č. 4 - vyhodnocení:

Hypotéza č. 4 byla potvrzena. Ze všech respondentů, kteří potvrzovali problémové chování byli z větší části respondenti ze skupiny II (23%), oproti respondentům ze skupiny I, kde počet činil 12%. Ze všech respondentů, kteří uvedli, že nemají problémy s chováním, nebo neodpověděli na tuto otázku, se jich 36% vyskytlo ve skupině I a 29% ve skupině II. Problémové chování se tedy ve větší míře vyskytuje ve skupině II.

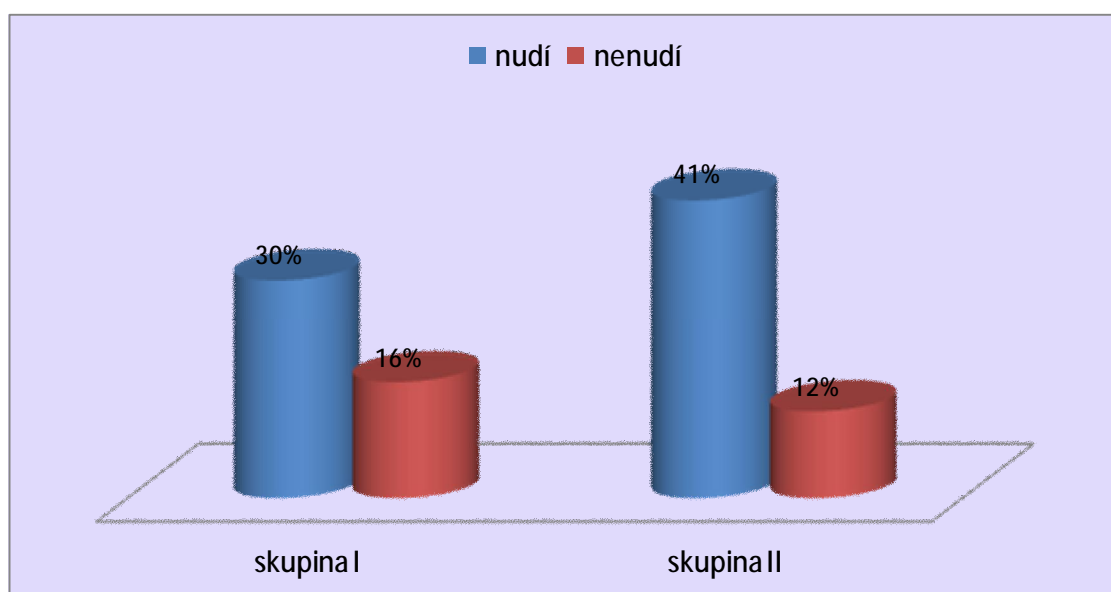
7.2.2 Vyhodnocení hypotézy č. 5

H5: Většina středoškoláků, která se věnuje smysluplným aktivitám, se převážně ve svém čase volna nenudí.

K vyhodnocení hypotézy byla určena otázka č. 7, která se tázala, zda se respondenti ve svém volném čase občas nudí a pokud ano, proč tomu tak je. Z celkového počtu respondentů jich 7 (8%) na otázku, zda se nudí, neodpovědělo. Jsou tedy zařazeni k respondentům, kteří fakt, že se nenudí, uvedli přímo v odpovědi.

Rozložení respondentů v rámci skupiny I a II, kteří uvedli, že se ve svém volném čase nudí a naopak těch, kteří uvedli, že se ve svém volném čase nenudí, znázorňuje graf č. 16.

Graf č. 16 - rozložení respondentů na dotaz nudy v jednotlivých skupinách

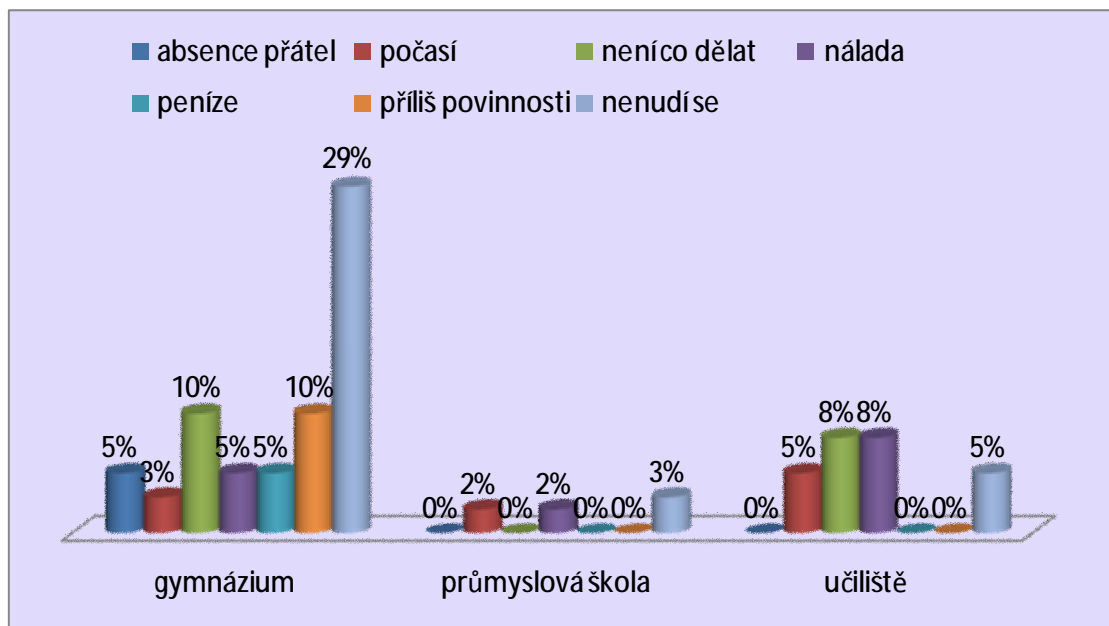
Z grafu vyplývá, že z celkového počtu respondentů se jich převážná část ve svém volném čase nudí. Porovnání v jednotlivých skupinách ukazuje převahu výskytu nudy ve skupině II v počtu 38 (41%) respondentů, oproti skupině I v počtu 28 (30%) respondentů. Stejně tak respondentů, kteří uvedli, že se ve svém volném čase nenudí, je více ve skupině I, a to 15 (16%) respondentů, nežli ve skupině II, kde tento počet je 11 (12%) respondentů.

Jednotlivé odpovědi respondentů na výskyt nudy ve volném čase a důvody nudy, jsou dále zpracovány v jednotlivých skupinách v rámci jednotlivých škol.

Skupina I – hodnotné činnosti:

Rozložení odpovědí respondentů ze skupiny I na otázku č. 7, tedy zda se ve svém volném čase nudí a pokud ano, jaký je podle nich důvod, je znázorněno v grafu č. 17.

Graf č. 17 – důvody výskytu nudy ve volném čase na školách

Graf představuje rozložení odpovědí respondentů na výskyt nudy ve volném čase a zdůvodnění jejího výskytu:

Gymnázium:

Nejvíce odpovědí respondentů (29%), že se ve svém volném čase nenudí, je zastoupeno na gymnáziu. Dále je na gymnáziu uváděn jako důvod nudy v 10% , že není co dělat a příliš mnoho povinností. Tento důvod (příliš mnoho povinností) uvedli pouze studenti gymnázia, v ostatních dvou školách se tato odpověď nevyskytla. Dále je uváděna v 5% odpověď absence přátel, nedostatek nálady nebo peněz. Počasí je jako důvod nudy uváděno ve 3% odpovědí.

Průmyslová škola:

Nejmenší počet odpovědí (3%), že se respondenti ve svém volném čase nenudí, byl u respondentů z průmyslové školy. Odpovědi, že se nudí vzhledem k počasí a náladě jsou zastoupeny 2%.

Učiliště:

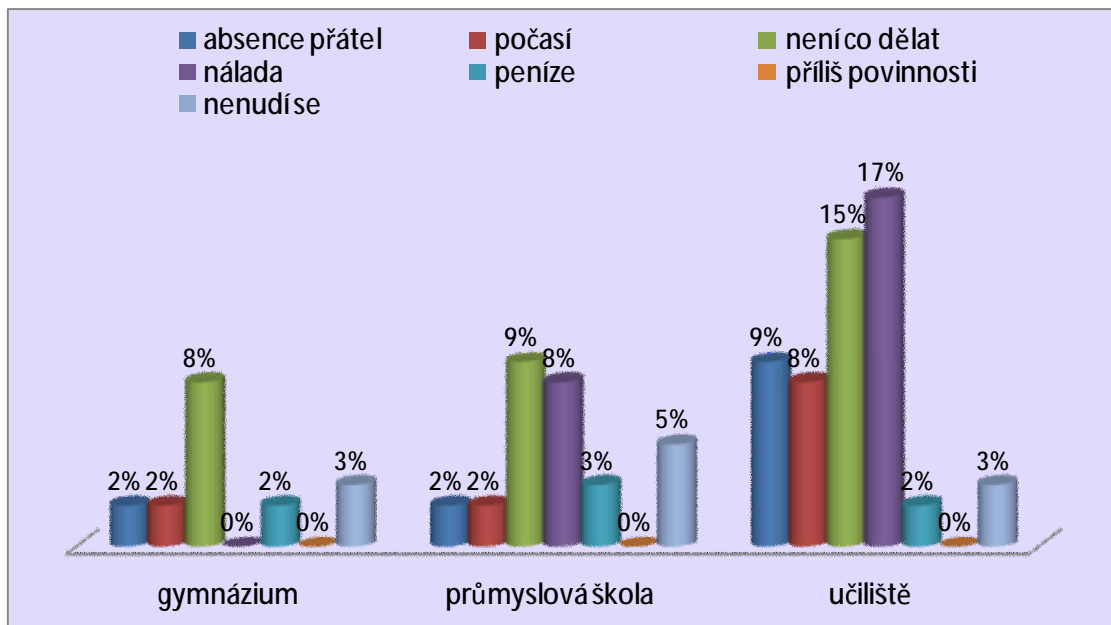
Jako důvod nudy, uvádějí respondenti z učiliště náladu a že není co dělat (8%), a také počasí (5%). Odpověď, že se respondenti nenudí, je zastoupena 5%.

Ze všech odpovědí respondentů ve skupině I, kteří v dotazníkovém šetření uvedli, že se ve svém volném čase nenudí, je převážná část respondentů z gymnázia (29%), na druhém místě se umístilo učiliště s 5% respondentů a nejméně respondentů je z průmyslové školy (3%).

Skupina II – indiferentní činnosti:

Rozložení odpovědí respondentů ze skupiny II na otázku č. 7, tedy zda se ve svém volném čase nudí a pokud ano, jaký je podle nich důvod, je znázorněno v grafu č. 18.

Graf č. 18 – důvody výskytu nudy ve volném čase na školách

Graf představuje rozložení odpovědí respondentů na výskyt nudy ve volném čase a zdůvodnění jejího výskytu:

Gymnázium:

Jako důvod pocíťování nudy je ze všech odpovědí respondentů zastoupen v 8% důvod, že není co dělat. Ve stejném zastoupení (2%) jsou zde uváděny důvody absence přátel, počasí a také nedostatek peněz. Odpověď, že se respondenti ve svém volnu nenudí, je tu zastoupena v 3% odpovědí.

Průmyslová škola:

Na průmyslové škole jsou nejvíce zastoupeny odpovědi respondentů, kteří uvádějí jako důvod nudy, že není co dělat (9%). Dále jsou zde uváděny jako důvody pocíťování nudy nálada (8%), nedostatek peněz (3%), absence přátel (2%) a počasí (2%). Odpovědi, že se ve svém volném čase nenudí, jsou zastoupeny 5%.

Učiliště:

Nálada, jako důvod pocíťování nudy, je v největší míře uváděna na učilišti (17%). Důvod, že není co dělat, je zastoupen 15%, absence přátel (9%), počasí (8%) a peníze (2%). Odpovědi, že se ve svém volném čase nenudí, činili na učilišti 3%.

Ze všech odpovědí respondentů zařazených ve skupině II, kteří v dotazníkovém šetření uvedli, že se ve svém volném čase nenudí, převažují odpovědi respondentů z průmyslové školy (5%) nad odpověďmi respondentů z učiliště a gymnázia, které jsou zastoupeny stejným počtem (3%).

Hypotéza č. 5 - vyhodnocení:

Hypotéza č. 5 se potvrdila. Z celkového počtu všech oslovených respondentů, pouze 26 (28%) respondentů uvedlo, že se ve svém volném čase nenudí. Z tohoto počtu je převážná část respondentů, a to 15 (62%), ze skupiny I. Menší část, a to 11 (38%), tvoří respondenti ze skupiny II. Z celkového výsledku je tedy zřejmé, že respondenti ze skupiny II se ve svém volném čase nudí více než respondenti ze skupiny I.

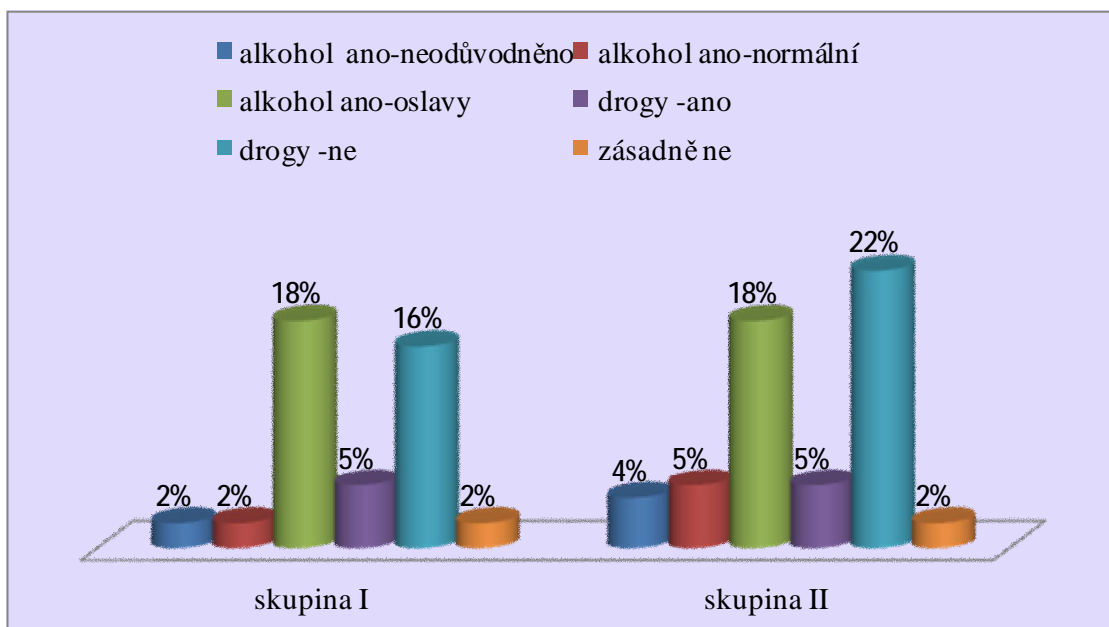
7.2.3 Vyhodnocení hypotézy č. 6

H6: Většina středoškoláků, kteří svůj volný čas nevyužívají hodnotným způsobem, mají sklon k častějšímu užívání alkoholu nebo návykových látek.

K této hypotéze byla určena otázka č. 9, která se tázala respondentů, zda přijdou ve svém volném čase k alkoholu či drogám, zda je užijí a proč? Na tuto otázku pouze 4 (4%) respondenti neodpověděli. Budeme tedy předpokládat, že se s těmito látkami běžně neseškávají a zařadíme je mezi odpovědi ne.

Rozložení odpovědí respondentů z jednotlivých skupin na otázku č. 9, znázorňuje graf č. 19.

Graf č. 19 – užívání alkoholu a návykových látek v jednotlivých skupinách

Graf ukazuje, že z celkového počtu odpovědí vyplývá výrazné odmítání drog, a to jak u respondentů ze skupiny I (16%), tak ve skupině II (22%). Odpovědi na užívání drog jsou v obou skupinách zastoupeny stejným počtem odpovědí (5%).

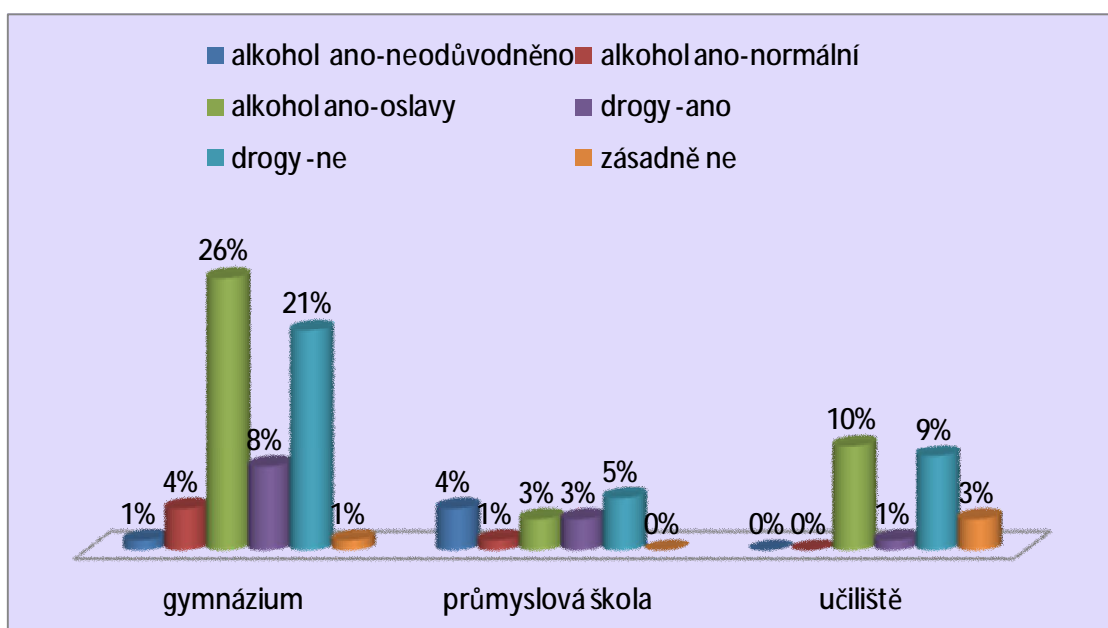
Další výrazné zastoupení u obou skupin má užívání alkoholických nápojů na oslavách a různých příležitostech, a to 18%. Ve skupině I jsou odpovědi užívání alkoholických nápojů ano (2%) a užívání alkoholu normální (2%). Ve skupině II jsou odpovědi pouze ano (4%) a odpověď užívání alkoholu normální (5%). Shodně (2%) jsou v obou skupinách zastoupeny také odpovědi, že zásadně odmítají požívání těchto látek.

Jednotlivé odpovědi na užívání alkoholu a návykových látek jsou dále zpracovány v každé skupině zvlášť s rozložením odpovědí v jednotlivých školách. Ve skupině I na tuto otázku odpověděli všichni respondenti.

Skupina I – hodnotné činnosti:

Užívání alkoholu a návykových látek s jejím odůvodněním k užívání u respondentů skupiny I znázorňuje graf č. 20.

Graf č. 20 – užívání alkoholu nebo návykových látek na jednotlivých školách

Graf ukazuje jednotlivé rozložení odpovědí respondentů ze skupiny I na užívání alkoholu či návykových látek na jednotlivých školách.

Gymnázium:

Počet odpovědí, které vypovídají o užívání návykových látek jsou v této skupině nejvíce zastoupeny na gymnáziu v 8% odpovědí. Oproti tomu však nejvíce respondentů z gymnázia zdůraznilo, že drogy neužívají (21%). Odpovědi na užívání alkoholu na oslavách a různých příležitostech činí 26% výpovědí. Běžné užívání alkoholu s odůvodněním, že je to normální, činí 4% odpovědí a 1% odpovědí je pouze ano. Je tu zastoupena také odpověď, že zásadně odmítají užívání alkoholu i návykových látek (1%).

Průmyslová škola:

Počet odpovědí respondentů na průmyslové škole k odmítání užívání drog činí 5% a 3% odpovědí naopak potvrzují užívání drog. Na užívání alkoholu při oslavách a různých příležitostech ukazují 4% odpovědí. Na běžné užívání alkoholu s odůvodněním, že je to normální činí 1% odpovědí a odpověď pouze ano je zde zastoupena 4%.

Učiliště:

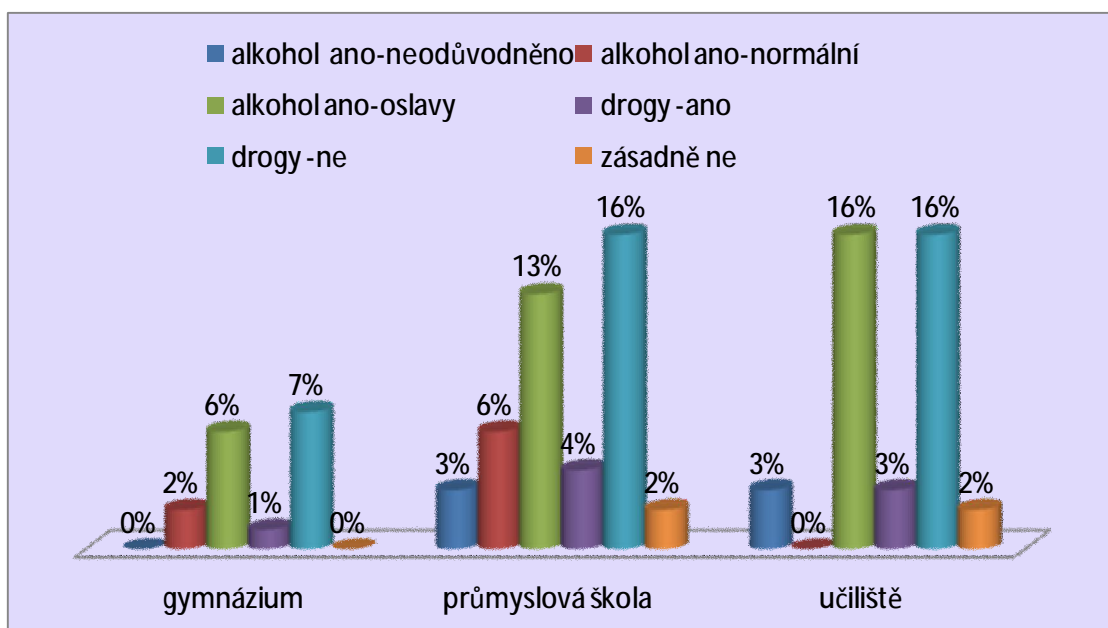
Největší počet odpovědí zní, že drogy neužívají (9%), pouze 1% je zde zastoupena odpověď na užívání drog. Odpovědi na užívání alkoholu na oslavách a různých příležitostech činí 10% výpovědí. Zásadní odmítání užívání alkoholu či návykových látek je zde zastoupeno největším počtem (3%).

Nejvíce odpovědí na užívání alkoholických nápojů při různých oslavách a příležitostech je u respondentů z gymnázia. Zároveň však, jsou zde v největším počtu zastoupeny odpovědi na odmítání drog. Opět tento výsledek může být způsoben větším počtem zastoupení respondentů z gymnázia v této skupině.

Skupina II – indiferentní činnosti:

Užívání alkoholu a návykových látek s jejím odůvodněním k užívání u respondentů skupiny II znázorňuje graf č. 21. Na tuto otázku ve skupině II neodpověděli 4 (4%) respondenti a byli zařazeni mezi odpovědi zásadně ne.

Graf č. 21 – užívání alkoholu nebo návykových látek na jednotlivých školách

Graf ukazuje jednotlivé rozložení odpovědí respondentů ze skupiny II na užívání alkoholu či návykových látek na jednotlivých školách.

Gymnázium:

Odpovědi, které vypovídají o užívání návykových látek, jsou zde zastoupeny nejmenším počtem odpovědí (1%). Odpovědi respondentů, že drogy neužívají, jsou zastoupeny 7%. Užívání alkoholu na oslavách je v 6% odpovědí. Další 2% odpovědí ukazuje na běžné užívání alkoholu s odůvodněním, že je to normální.

Průmyslová škola:

Odpovědi, které vypovídají o užívání návykových látek, jsou zde zastoupeny 4% a převážná většina odpovědí zní, že drogy neužívají (16%). Užívání alkoholu je zde zastoupeno velkým počtem odpovědí, jedná se konkrétně o užívání alkoholu na oslavách a podobných příležitostech (13%), běžné užívání alkoholu s odůvodněním, že je to normální

(6%), a odpovědi pouze ano bez odůvodnění (3%). Zásadní odmítání užívání alkoholu i návykových látek je zde zastoupeno počtem 2%.

Učiliště:

Užívání návykových látek, je na učilišti zastoupeno v počtu 3% odpovědí. Stejným počtem, jako u respondentů z průmyslové školy, jsou zde zastoupeny odpovědi, že drogy neužívají (16%). Na užívání alkoholu na oslavách a podobných příležitostech ukazuje 16% odpovědí. Odpověď pouze ano bez odůvodnění činí 3%. Odmítání užívání alkoholu i návykových látek je zde zastoupeno počtem 2% odpovědí respondentů.

V této skupině se nejvíce odpovědi na požívání alkoholických nápojů vyskytuje poměrně shodným počtem u respondentů z učiliště a z průmyslové školy. Ve shodném počtu jsou na těchto obou školách také odpovědi respondentů zdůrazňující odmítání drog a odpověď zásadně ne. A opět v poměrně stejném počtu jsou odpovědi na užívání drog. Odpovědi na užívání alkoholu se vyskytují nejméně u respondentů z gymnázia, je zde i menší výskyt odpovědí na užívání drog a i menší podíl odpovědí na zdůraznění odmítání drog.

Hypotéza č. 6 - vyhodnocení:

Hypotéza č. 6 nebyla zcela potvrzena. Rozložení odpovědí na užívání alkoholu a návykových látek je poměrně stejné u respondentů z obou skupin. Shodným počtem jsou v obou skupinách uváděny odpovědi na užívání drog (5%). Další shodné zastoupení v obou skupinách má užívání alkoholických nápojů na oslavách a různých příležitostech (18%). Nepatrný rozdíl se objevil ve skupině I pouze u odpovědí ano-neodůvodněno (2%) a užívání alkoholu s odůvodněním, že je to normální (2%). Ve skupině II je odpověď ano-neodůvodněno zastoupena 4% a odpověď užívání alkoholu je normální 5%.

7.2.4 Vyhodnocení hypotézy č. 7

H7: Většina středoškoláků, kteří svůj volný čas využívají hodnotným způsobem, více preferují duchovní hodnotovou orientaci.

V této části bylo výzkumné šetření zaměřeno na hodnotovou orientaci respondentů. Opět je vycházeno z dvou skupin. Tato hypotéza vychází z přesvědčení, že lidé, kteří svůj volný čas naplňují hodnotným způsobem, jsou citlivější a vnímavější ke svému okolí.

Ke zpracování této hypotézy byly určeny otázky č. 4 a č. 5. V otázce č. 4 měli respondenti vypsát alespoň tři životní a morální hodnoty, které vyznávají, a tyto hodnoty odůvodnit. Pátá otázka byla položena opačně, tedy které životní a morální hodnoty odmítají.

Při stanovení kategorií hodnotové orientace mládeže, jsme vycházeli z teoretické části práce, kde Kučerová (1996, s. 72) dělí hodnoty následovně:

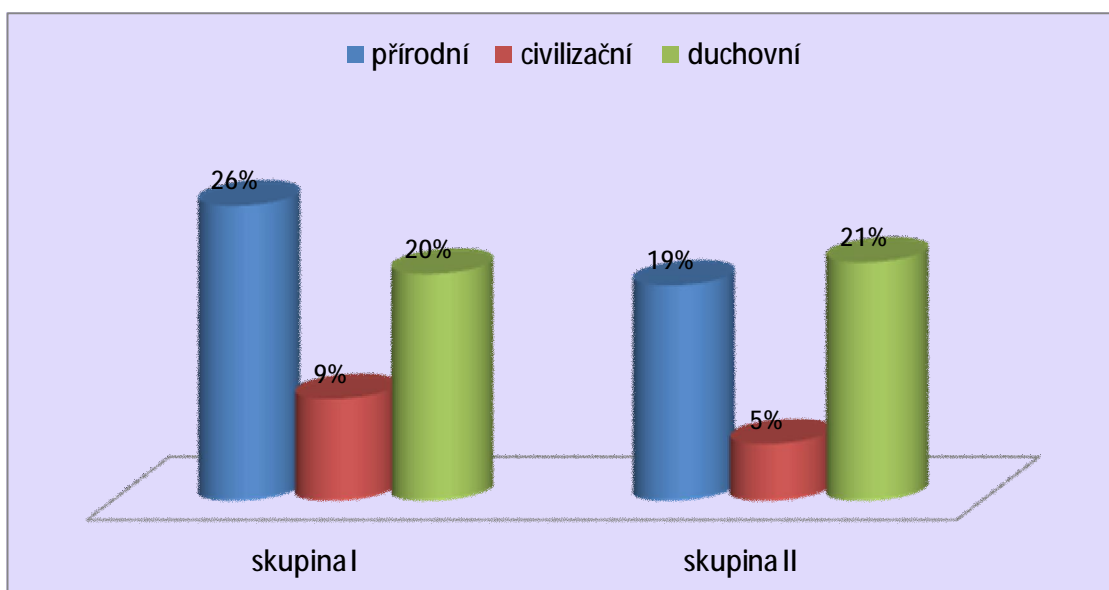
- **přírodní hodnoty**
- **civilizační hodnoty**
- **duchovní hodnoty**

Odpovědi na otázku č. 4 jsou znázorněny na grafu č. 22 v jednotlivých skupinách. Jsou zde zahrnuty všechny odpovědi respondentů, které se v dotaznících objevily dvakrát a více. Hodnoty uváděné respondenty jsou tyto:

- **přírodní hodnoty:** rodina, přátelství, zdraví a láska;
- **civilizační hodnoty:** peníze, vzdělanost;
- **duchovní hodnota:** upřímnost, spravedlnost, pravdomluvnost, slušnost, spolehlivost a věrnost.

Jednotlivé hodnotové orientace uváděné respondenty znázorňuje graf č. 22.

Graf č. 22 – hodnotová orientace respondentů v jednotlivých skupinách

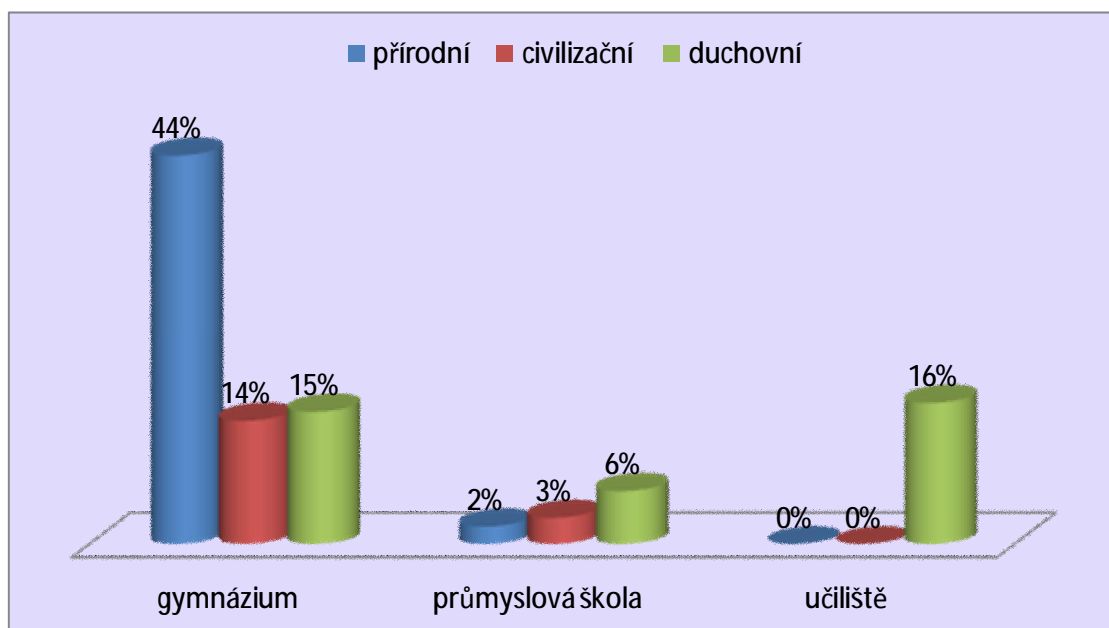
Graf znázorňuje rozložení hodnotových odpovědí respondentů zařazených v jednotlivých skupinách. Odpovědi respondentů ze skupiny I vykazují převahu přírodních hodnot (26%) oproti odpovědím na přírodní hodnoty respondentů ze skupiny II (19%). Odpovědi na civilizační hodnoty také převládají ve skupině I (9%) oproti skupině II (5%). Odpovědi na duchovní hodnoty jsou poměrně vyrovnané, a to 20% ve skupině I a 21% ve skupině II.

Rozložení výskytu uváděných konkrétních hodnot respondenty je dále zpracováno opět v jednotlivých skupinách na konkrétních školách.

Skupina I – hodnotné činnosti:

Uvedené hodnoty respondentů ze skupiny I na jednotlivých školách znázorňuje graf č. 23.

Graf č. 23 – kladné hodnoty uváděné respondenty na školách

Graf znázorňuje rozložení hodnot na jednotlivých školách:

Gymnázium: na gymnáziu uvedli respondenti následující hodnoty:

- *přírodní:* rodina (16%), tato odpověď byla ve skupině I uvedena pouze u respondentů gymnázia, přátelství (12%), zdraví (12%), láska (4%);
- *civilizační:* peníze (10%), vzdělanost (4%);
- *duchovní:* upřímnost (5%), spravedlnost (3%), pravdomluvnost (1%), slušnost (2%), spolehlivost (2%), věrnost (2%).

Průmyslová škola:

- *přírodní:* přátelství (1%), láska (1%);
- *civilizační:* peníze (1%), vzdělanost (2%);
- *duchovní:* slušnost (2%), spravedlnost (2%) věrnost (2%).

Učiliště:

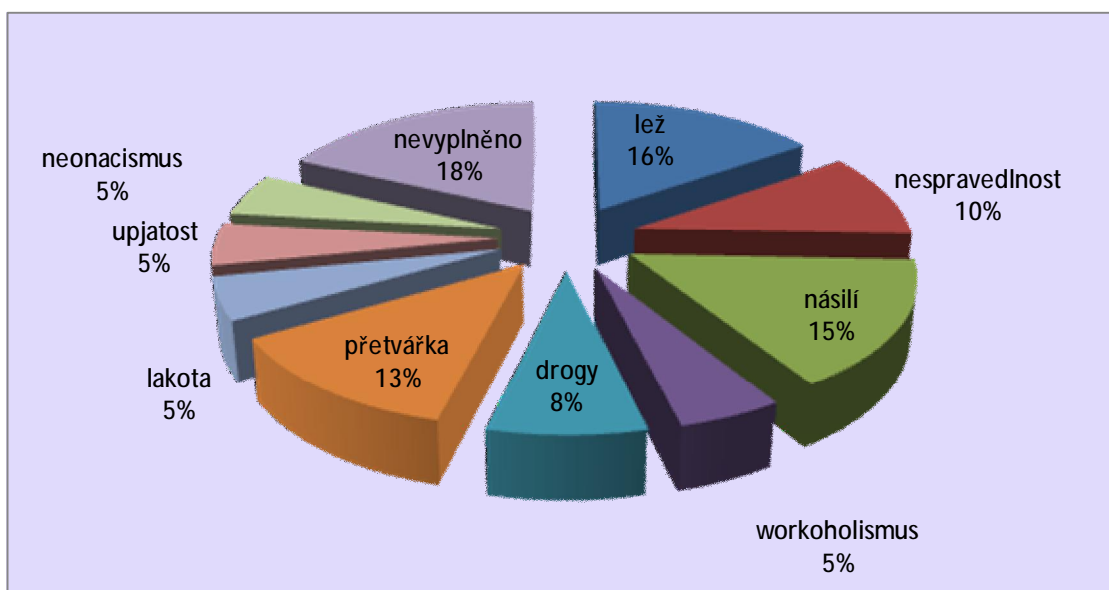
- *přírodní:* žádné z přírodních hodnot se na učilišti neobjevily;
- *civilizační:* civilizační hodnoty se na učilišti také neobjevily;

- *duchovní*: upřímnost (5%), pravdomluvnost (5%), slušnost (3%), věrnost (3%).

Ve skupině I je výrazná převaha přírodních hodnot a to u respondentů z gymnázia. Také civilizační a duchovní jsou u respondentů z gymnázia zastoupeny poměrně velkým počtem odpovědí. Odpovědi na hodnoty duchovní převládají u respondentů z učiliště a jiné hodnoty se na učilišti v této skupině neobjevily. U respondentů z průmyslové školy jsou zastoupeny odpovědi u všech tří hodnot, ale v nejmenším počtu.

Součástí této výzkumné části byla i otázka č. 7, která se respondentů tázala, které životní hodnoty odmítají. Graf č 24, nám již znázorňuje výsledek výpovědí respondentů ze skupiny I na tuto otázku. Jsou zde znázorněny pouze hodnoty, které se objevily dvakrát a více.

Graf č. 24 - záporné hodnoty uváděné respondenty

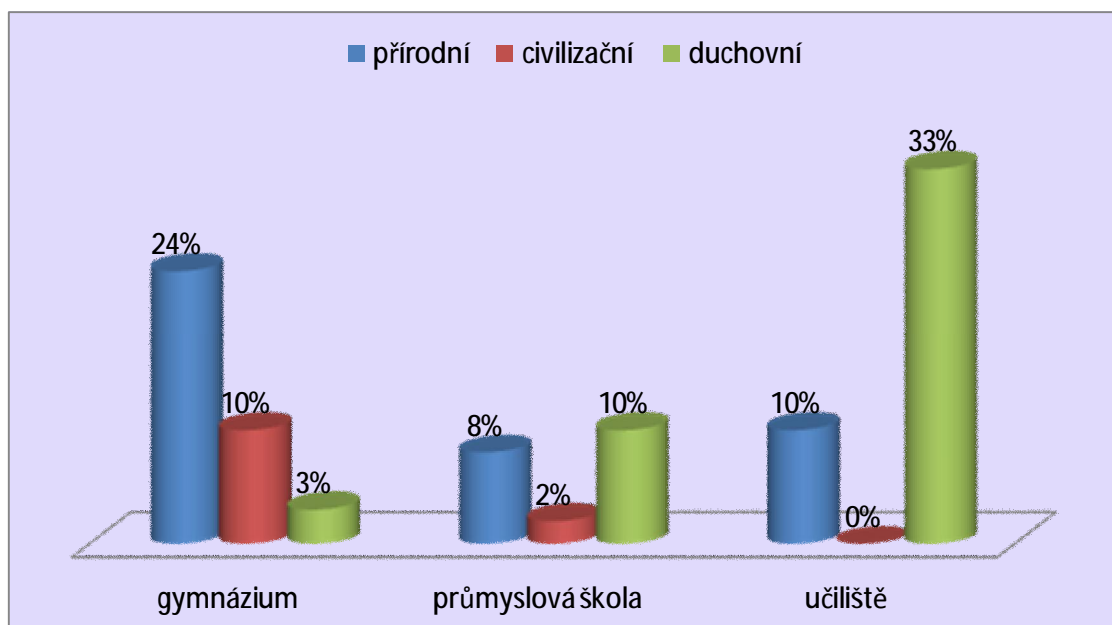

Graf ukazuje, že ve skupině I se nejvíce objevily odpovědi lež (16%), násilí (15%), přetvářka (13%), nespravedlnost (10%), drogy (8%) a shodný počet (5%) získaly odpovědi workoholismus, lakota, upjatost, neonacismus. Otázka nebyla z 18% zodpovězena. Výsledek uvedených hodnot ukazuje na převážné odmítání hodnot, které narušují morální a společenskou oblast.

Skupina II – indiferentní činnosti:

Na grafu č. 25 je rozložení konkrétních hodnot respondentů ve skupině II na jednotlivých školách.

Graf č. 25 – kladné hodnoty uváděné respondenty na školách

Graf znázorňuje rozložení hodnot na jednotlivých školách.

Gymnázium:

- *přírodní*: rodina (9%), přátelství (7%), zdraví (4%), láska (4%);
- *civilizační*: peníze (1%), vzdělanost (9%);
- *duchovní*: upřímnost (2%), pravdomluvnost (1%).

Průmyslová škola:

- *přírodní*: rodina (4%), přátelství (1%), zdraví (3%);
- *civilizační*: vzdělanost (2%);
- *duchovní*: upřímnost (2%), spravedlnost (1%), slušnost (4%), spolehlivost (3%).

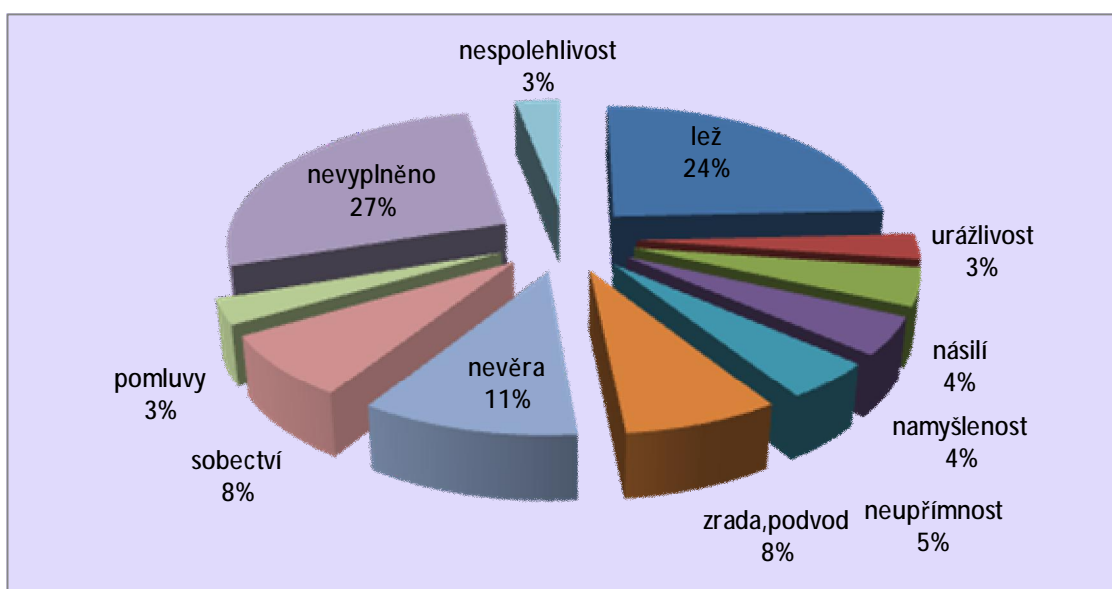
Učiliště:

- *přírodní*: přátelství (6%), láska (4%);
- *civilizační*: žádné z těchto hodnot nebyly na učilišti uvedeny;
- *duchovní*: upřímnost (8%), pravdomluvnost (8%), slušnost (7%), spolehlivost (6%), věrnost (4%).

V této skupině převládají duchovní hodnoty ve velkém zastoupení. Největší výskyt se objevil u respondentů z učiliště. Převaha odpovědí na duchovní hodnoty je také u respondentů z průmyslové školy. Odpovědi na hodnoty přírodní a civilizační převažují u respondentů z gymnázia. Odpovědi na hodnoty civilizační byly zastoupeny v minimálním počtu u respondentů z průmyslové školy a neobjevily se u respondentů z učiliště.

Odpovědi respondentů ze skupiny II na otázku č. 7, která se tázala, které životní hodnoty naopak odmítají, jsou znázorněny na grafu č. 26. Jsou zde znázorněny pouze hodnoty, které se objevily dvakrát a více.

Graf č. 26 – záporné hodnoty uváděné respondenty

V této skupině se nejvíce objevily odpovědi lež (24%), nevěra (11%), zrada a sobectví (8%), neupřímnost (5%), násilí (4%), namyšlenost (4%). Stejnou měrou se zde objevily urážlivost, pomluvy, nespolehlivost a to ve 3%. Otázka nebyla z 27% zodpovězena. Uvedené odpovědi ukazují na převážné odmítání hodnot, které narušují morální a společenskou oblast.

Hypotéza č. 7 - vyhodnocení:

Hypotéza č. 7 se nepotvrdila. Z odpovědí respondentů zařazených ve skupině I nevyplývala převaha duchovních hodnot. Duchovní hodnoty jsou rozloženy v jednotlivých skupinách v poměrně shodném počtu 20% odpovědí respondentů ze skupiny I a 21% odpovědí respondentů ze skupiny II. Tedy aktivity, kterým se respondenti věnují ve svém volném čase, nemají příliš velký význam při duchovní hodnotové orientaci.

Závěr

Smysluplné naplňování volného času mládeže by mělo být úkolem všech, kteří mohou jednání ve volném čase mládeže ovlivňovat a usměrňovat. Aktivity, kterým se mládež ve volném čase věnuje, mohou hrát významnou roli nejen při utváření jejich budoucích zájmů, při formování jejich osobnosti, ale mohou se také stát významným činitelem prevence nevhodného chování. Tato práce mi umožnila nahlédnout na způsob trávení volného času mládeže a zhodnotit tak, jak se tento způsob trávení volného času odráží na jejich chování, jednání a prožívání.

Teoretická část práce byla věnována nastínění problematiky významu smysluplného trávení volného času pro mládež. Čerpáno bylo z dostupných literárních pramenů, s použitými texty se ztotožňuji. Volný čas byl popsán z hlediska jeho významu pro mládež při jeho kvalitním trávení a z hlediska možných negativních dopadů v opačném případě. Byla zde vymezena výchova v souvislosti s volným časem v rodinném prostředí, ve škole a školských zařízeních a byly zde popsány volnočasové aktivity, jejich podstata a význam. Také byl nastíněn vliv vrstevnické skupiny. Poslední část byla věnována možným negativním důsledkům při nevhodném trávení volného času, v podobě nevhodného společenského chování a zároveň možné prevence tohoto chování.

Praktická část byla pak výsledkem výzkumného šetření, který byl náhledem na trávení volného času mládeže. Zmapovány byly konkrétní aktivity mládeže, kterým se v době volna věnuje. Dále četnost výskytu návštěvnosti zájmových kroužků nebo oddílů a také orientace mládeže ve významu naplňování volného času kvalitními aktivitami. Byly zde zkoumány také negativní jevy, které se mohou vyskytnout v důsledku nevhodné náplně volného času. Jednalo se o výskyt pocíťování nudy ve volném čase a také užívání návykových látek nebo alkoholu. Práce tedy zjišťovala, do jaké míry ovlivňují volnočasové aktivity chování mládeže a jejich hodnotový systém. Zda kvalitní trávení volného času mládeže může mít preventivní význam při vzniku nevhodného společenského chování.

Z výzkumného šetření vyplynuly následující skutečnosti:

H1: Většina středoškoláků nejraději tráví svůj volný čas debatováním se svými přáteli.

Hypotéza č. 1 byla potvrzena. Z výsledků výzkumného šetření vyplynulo, že odpovědi debaty s přáteli převažují před ostatními uvedenými aktivitami. Získaly největší počet odpovědí z celkového počtu respondentů. Byl tedy potvrzen fakt uvedený

v teoretické části práce a sice, že převážná většina mladých lidí tráví svůj volný čas nejraději venku s přáteli, kde se věnují diskusím na nejrůznější témata.

H2: Většina středoškoláků dává přednost trávení volného času spíše neorganizovanou formou před volným časem institucionálně organizovaným.

Hypotéza č. 2 se zcela nepotvrdila. Z výsledku výzkumného šetření nevyplývalo, že by převažovaly u respondentů neorganizované zájmové aktivity. Skupina respondentů, která v dotazníku uvedla, že nenavštěvuje žádný zájmový kroužek nebo oddíl, výrazně nepřevažovala nad skupinou respondentů, kteří zájmové kroužky nebo oddíly navštěvují.

H3: Většina středoškoláků si dostatečně neuvědomuje, jaký význam pro jejich budoucnost má kvalita využívání jejich volného času.

Hypotéza č. 3 se tedy nepotvrdila. Z odpovědí respondentů je zřejmé, že si mladí lidé význam smysluplného trávení volného času uvědomují. Výsledek, který tento fakt potvrzuje, byl získán procentuálním porovnáním všech odpovědí kladných a ostatních odpovědí (odpovědi ne a nevím) na otázku významu smysluplného trávení volného času v budoucnu.

H4: U středoškoláků, kteří se ve svém volném čase více věnují zájmovým aktivitám, dochází k menšímu výskytu problémového či nežádoucího chování.

Hypotéza č. 4 byla potvrzena. Ze všech respondentů, kteří potvrzovali problémové chování, byli z větší části respondenti ze skupiny II (skupina respondentů s indiferentními zájmy) oproti respondentům ze skupiny I (skupina respondentů s hodnotnými zájmy). Problémové chování se tedy ve větší míře vyskytovalo ve skupině II.

H5: Většina středoškoláků, která se věnuje smysluplným aktivitám, se převážně ve svém čase volna nenudí.

Hypotéza č. 5 se potvrdila. Z respondentů, kteří uvedli, že se ve svém volném čase nenudí, byla většina ze skupiny I (skupina respondentů s hodnotnými zájmy) a menší část tvořili odpovědi respondentů ze skupiny II (skupina respondentů s indiferentními zájmy). Z celkového výsledku je tedy zřejmé, že respondenti ze skupiny II se ve svém volném čase nudí více než respondenti ze skupiny I.

H6: Většina středoškoláků, kteří svůj volný čas nevyužívají hodnotným způsobem, mají sklon k častějšímu užívání alkoholu nebo návykových látek.

Hypotéza č. 6 nebyla zcela potvrzena. Kladné odpovědi na užívání alkoholu a návykových látek byly rozloženy poměrně stejným počtem u respondentů z obou skupin. Shodným počtem jsou v obou skupinách také zastoupeny odpovědi na užívání drog.

Stejnou měrou byly také v obou skupinách zastoupeny odpovědi, že zásadně odmítají užívání alkoholu či návykových látek.

H7: Většina středoškoláků, kteří svůj volný čas využívají hodnotným způsobem, více preferují duchovní hodnotovou orientaci.

Hypotéza č. 7 se nepotvrdila. Z odpovědí respondentů zařazených ve skupině I nevyplývala převaha duchovních hodnot. Duchovní hodnoty jsou rozloženy v jednotlivých skupinách v poměrně shodném počtu odpovědí respondentů ze skupiny I a odpovědí respondentů ze skupiny II. Tedy aktivity, kterým se respondenti věnují ve svém volném čase, nemají příliš velký význam při duchovní hodnotové orientaci.

Z celkového výzkumného šetření vyplynuly skutečnosti, že mladí lidé sice dávají přednost debatování se svými přáteli před ostatními aktivitami, ale zároveň umí svůj volný čas naplňovat smysluplnými činnostmi, a to i například díky institucionalizovaným organizacím, které se věnují volnočasovým aktivitám mládeže. Uvědomují si také význam naplňování jejich volného času hodnotnými aktivitami pro jejich budoucí život. Naproti tomu vyplynula skutečnost, že nevhodné využívání volného času má dopad na pociťování nudy, která pak může být i příčinou nežádoucího či problémového chování.

Zpracování bakalářské práce bylo pro mne výzvou a zajímavou zkušeností. Utvrdila jsem se v tom, že naplňování volného času mládeže smysluplnými aktivitami má pozitivní vliv na jejich jednání a prožívání. Mladí lidé, kteří naplňují svůj volný čas hodnotným způsobem, nemají výraznější problémy ve svém životě. Naopak jedinci, kteří svůj volný čas nenaplňují hodnotným způsobem, mohou mít ve svém životě problémy se sebou i s okolní společností v podobě problémového chování.

Téma využívání volného času mládeže mě velice zajímá a nadále bych se touto problematikou chtěla zabývat.

Přehled citované a použité literatury

1. ANTL, M.; HANSLÍK, H. *Miroslav Antl radí/Jak na gaunery 2*. Praha: Prostor, 2008. ISBN 978-80-7260-188-2
2. BENDL, S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. ISBN 80-86642-08-9
3. BENÍŠKOVÁ, T. *Když dítě lže*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2309-9
4. HÁJEK, B; HOFBAUER, B; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1
5. HÁJEK, B; HARMACH, J; HOFFMANN, O; JÍRA, O; JÍROVÁ, H. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: IDM MŠMT 2004, ISBN 80-86784-06-1
6. HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-888-0
7. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5
8. KRAUS, B; POLÁČKOVÁ, V; *Člověk-prostředí-výchova*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2
9. KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie smysluplnosti existence*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1370-5
10. KUČEROVÁ, S. *Člověk – hodnoty – výchova*. Prešov: ManaCon, 1996. ISBN 80-85-668-34-3
11. MACEK, P. *Adolescence*. 2., upr. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7
12. MAŇÁK, J. a kolektiv. *Kapitoly z metodologie pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1031-2

13. MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009.
ISBN 978-80-247-2310-5
14. MATOUŠEK, O.; KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998.
ISBN 80-7178-226-2
15. PÁVKOVÁ, J.; HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; HRDLIČKOVÁ, V.; PAVLÍKOVÁ, A. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5
16. PELIKÁN, J. *Výchova pro život*. Praha: ISV, 1997. ISBN80-85866-23-4
17. REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009.
ISBN 978-80-247-3006-6
18. ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9
19. ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7
20. SEVERE, S. *Co dělat, aby se vaše děti správně chovaly*. Praha: Portál, 2000.
ISBN 80-7178-368-4
21. SHARRY, J. *Řešíme problémy s výchovou dětí a dospívajících*. Brno: Computer Press, 2006. ISBN 80-251-1295-0
22. SPOUSTA, V; FALTÝSKOVÁ, J; HŘEBÍČEK, L; KNOTOVÁ, D.; ŘEHULKA, E. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. Brno: Masarykova univerzita, 1996.
ISBN 80-210-1274-9
23. TOWNSEND, J. *Hranice a dospívající*. Praha: Návrat domů, 2009.
ISBN 978-80-7255-191-0
24. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2008.
ISBN 978-80-246-0956-0

25. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3

Seznam příloh

Příloha I – dotazník skupiny I

Příloha II – dotazník skupiny II

Přílohy

Příloha I – dotazník skupiny I

614

Dotazník

Ahoj,

obracíme se na Tebe s prosbou o vyplnění následujícího dotazníku, který je součástí sondy o aktivitách mládeže ve volném čase. Moc nás potěší, pokud nám věnuješ chvíli času a trpělivosti a vyjádříš se k daným otázkám.

1. Jak obvykle vypadá tvůj den, když ti skončí povinnosti a máš volný čas?

Věnuji se tanci a hudbě či četbě. Také ráda hraji
nebo píšu povídky. Případně jdu bruslit na nedaleký
sjezd, v létě chodím na koupali.

2. Které zájmové kroužky nebo oddíly ve svém volném čase navštěvuješ?

Žádné, v mé blízkosti nemám tu možnost a dojíždění
z Prahy je dost obtížné.

3. Čemu konkrétně se nejraději věnuješ se svými přáteli ve volném čase, pokud zrovna nejsi v kroužku nebo oddíle?

Hudbě, volejbalu či zajedeme na kulečnické. Jinak
u nás stáří si jen tak velmi povídat.

4. Jaké životní a morální hodnoty vyznáváš a proč? Napiš alespoň tři nejdůležitější.

upřímnost, spravedlnost, vzájemná důvěra a pochopení
díky dění a upřímnosti vznikají silnější pouta mezi
 přáteli a spravedlnost mezi studenty a učiteli

5. Které životní a morální hodnoty naopak odmítáš a proč? Napiš alespoň tři nejdůležitější.

nenávisť, rasismus, antisemitismus, a podobné
odmítání lidí kvůli odlišným vzhledu, pínodu či vybočení
a zároveň nenávisť lidí, kteří jsou tak zapálení do sportu,
že ostatní jsou pro ně jen pouhý fotbalový fanoušek. Sparta x Slavie,
kteří si lidé chtějí dát po hubě.

6. Mohou ti aktivity, kterým se věnuješ ve volném čase, nějak pomoci při naplnění tvých životních cílů? Pokud ano, jak přesně?

Psaní mi může splnit můj sen, být spisovatelem, ale
zpívání, tanec a kreslení či zájem o historii jsou
pouze koníčky na ulehčení a potodu ducha i těla

7. Pokud se ve svém volném čase občas nudíš, zajímá nás, co je podle tebe příčinou?

Možná to, že člověk nemá možnost se nějak věnovat
svému koníčku nebo naplnit svou touhu vědět, co
bych potřebovala nebo dítěta dělat, že si velkou
vibrát a tak se nudím

8. Měl (a) jsi v posledních několika letech problémy se svým chováním, ať ve škole, ve společnosti nebo doma, za které následovalo nějaké napomenutí nebo trest? Uveď prosím jaké?

Ne

9. Pokud ve svém volném čase přijdeš do kontaktu s alkoholem nebo drogami užiješ tyto látky? Zdůvodni prosím svou odpověď.

Při oslavě věčích narozenin si dáváme slavnostní vína nebo jednoho či dva symbolické panáky. Jinak ne.

Drogy jsou podle mě absurdní věcí života a lehčí drogy jako cigarety jsou jen zážitá "pota být in".

10. Myslíš, že aktivity, kterým se věnuješ ve svém volném čase, ti mohou pomáhat v lepší komunikaci a kontaktu s ostatními lidmi? Pokud ano, jakým způsobem?

Ke aktivitě mi možná svedá s některými novými lidmi, ale myslím, že jinak mi pomáha spíš má přátelská potaha.

Věk a pohlaví

žena, 13

Děkujeme Ti za tvou ochotu k vyplnění dotazníku a přejeme pěkný den.

Dotazník

Ahoj,

obracíme se na Tebe s prosbou o vyplnění následujícího dotazníku, který je součástí sondy o aktivitách mládeže ve volném čase. Moc nás potěší, pokud nám věnuješ chvilku času a trpělivosti a vyjádříš se k daným otázkám.

1. Jak obvykle vypadá tvůj den, když ti skončí povinnosti a máš volný čas?

Když mám volný čas, tak relaxuji - koukám na televizi, hraju na počítači, čtu...

2. Které zájmové kroužky nebo oddíly ve svém volném čase navštěvuješ?

Návštěvu k tomu, že přišla mi zatím žádný čas, ale rád bych se naučil psát...
Kroužky měly být...

3. Čemu konkrétně se nejraději věnuješ se svými přáteli ve volném čase, pokud zrovna nejsi v kroužku nebo oddíle?

...fandíme si, máme nějaké zájmy...

4. Jaké konkrétní životní a morální hodnoty vyznáváš a proč? Napiš alespoň tři nejdůležitější.

...rodina, přátelství.....

...upřímnost.....

.....

.....

5. Které konkrétní životní a morální hodnoty naopak odmítáš a proč? Napiš alespoň tři nejdůležitější.

...pasivita.....

.....

.....

.....

6. Mohou ti aktivity, kterým se věnuješ ve volném čase, nějak pomoci při naplnění tvých životních cílů? Pokud ano, jak přesně?

...Ani ne.....

.....

.....

.....

7. Pokud se ve svém volném čase občas nudíš, zajímá nás, co je podle tebe příčinou?

...nedostatek zájmu.....

.....

.....

.....

8. Měl (a) jsi v posledních několika letech problémy se svým chováním, ať ve škole, ve společnosti nebo doma, za které následovalo nějaké napomenutí nebo trest? Uveď prosím jaké?

Ne

9. Pokud ve svém volném čase přijdeš do kontaktu s alkoholem nebo drogami užiješ tyto látky? Zdůvodni prosím svou odpověď.

drogy ne

alkohol jen výjimečně

10. Myslíš, že aktivity, kterým se věnuješ ve svém volném čase, ti mohou pomáhat v lepší komunikaci a kontaktu s ostatními lidmi? Pokud ano, jakým způsobem?

opuštění škol

Věk a pohlaví

19, žena

Děkujeme Ti za tvou ochotu k vyplnění dotazníku a přejeme pěkný den.